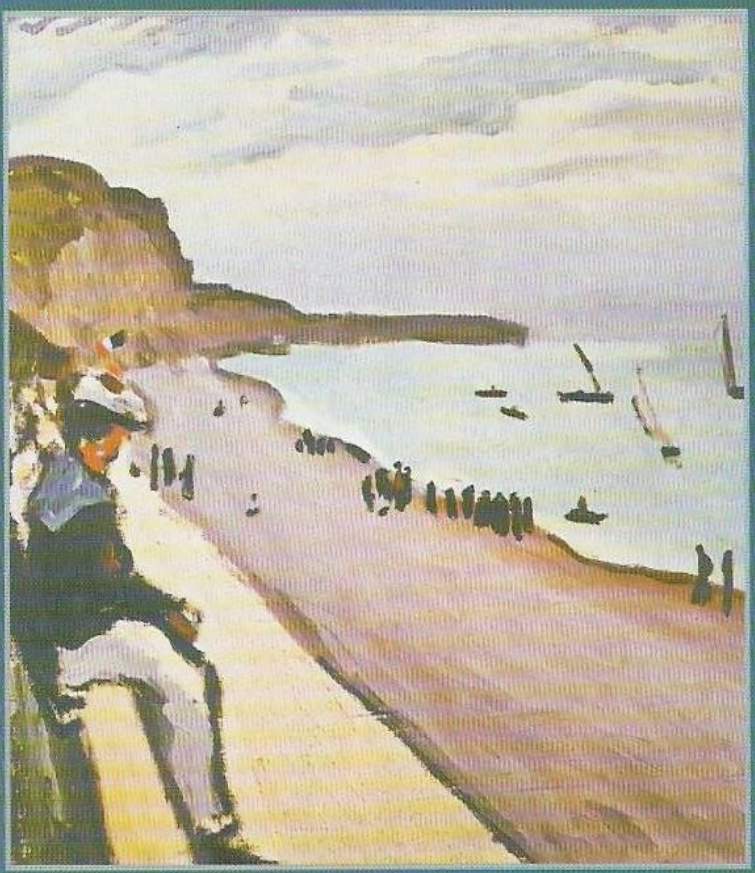
TARIK DURSUN K.

Bahriyeli Çocuk

Hikâyeler

Oktay Akbal'ın sunuş yazısıyla

Bulut

TARIK DURSUN K.

Bahriyeli Çocuk

Hikâyeler

- Tanrım,
gençliğimizi,
bir kez daha... -

O BAHRIYELI ÇOCUKLAR

OKTAY AKBAL

Denizci giysileriyle resim çektirmemiş kent çocuğu var mıdır? Varsa da, bir özlem duymamış mıdır böyle resimleri gördükçe albümlerde, kitaplarda, dergilerde?.. Nedir denizciliğin çekiciliği? Nedir beyaz rengin tüm renklere üstünlüğü? "Bütün renkler aynı hızla kirleniyordu. Birinciliği beyaza verdiler" der Özdemir Asaf... Bir kez giyilir o beyaz giysiler, akşama kalmaz toza, toprağa, çamura bulanır. Bu yüzden az giyilir, bu azlıktan ötürü anılarda büyüktür yeri, derindir, anlamlıdır. Tüm çocukluk yaşar bir beyaz pantolonda, bir beyaz cekette... Hele yakaları mavi çizgiliyse, paçalarda bolsa, başta da denizci kepi varsa:..

Aldı beni 1930'ların Florya'sına götürdü Tarık Dursun K.'nın "Bahriyeli Çocuk"u... Ben de öyle bir resim çektirmiştim bu yazlıkta. Daha yeni yeni kuruluyordu Florya, bel- ki hiç bir şey yoktu daha, bir niyetten, bir özlemden başka... Hiç gülmeden bakan, geleceği nerdeyse gözleri önünde, gören bir çocuğun resmidir o. Şimdi soldu, bir tanınmaz anı oldu. Ben miyim o? diye şaşarım. Her yıl, her dönem bir başkasıyızdırya, yine de kendimizi eski bir dostu,bir yakını anımsar gibi görürüz kendi içimizin derinliğinde...

Tarık Dursun K., "Bahriyeli Çocuk" adlı öykü kitabında bunu yapmış; çocukluk, ilkgençlik çağını geri getirmiş...

Bu yalnız onun yaşamından ilginç yapraklar değil, hepinizin de kendinizi bulabildiğiniz olaylar, kişiler, anılar... Zaten saklamıyor yazar, kitabın arkasında "bir açıdan oto biyografik hikayeler de diyebilirsiniz" diye yazmış, çekinmeden. Neden, kimden çekinecek? Önce kendimizden çekinmeliyiz, yazar olarak kişi olarak... Geçmişimizle hesaplaşmada ak alınla çıkabildik mi, sorun kalmaz. Hele bir de kendi yaşam deneyimlerimizi "herkesin" yapabilmek gücüne sahipsek, tamamdır artık. Öykü diye yaz, roman diye yaz, anı diye yaz, deneme diye yaz! Biri kalkacak da, "bunlar özyaşamından alınmış" diye burun mu kıvıracakmış, kıvırsın, burnu kıvrıldığı ile kalır, geleceğin okurları bu öyküleri,romanları, yazıları "kendi"nin yaparak, sayarak, benimseyerek okur, sever, anlar...

"Dikkat, ben bir, iki, üç diye sayacağım, hiç bozmadan, öyle duracaksın. Şimdi buraya bak! Kuş çıkacak, tamam mı?" der babası o bahriyeli giysisiyle bayram yerine gelmiş çocuğa. Anası, babası, mutluluğu, az şeyler midir? "Kuş çıkacak". Bekle ne çıkacak? Bir küçük insanın yaşamın bir kısacık anındaki görünüşüdür çıkan. Ya boynunu bükmüştür o bahriyeli çocuk ya da asker gibi dikilmiştir. "Güzel çocukların resmi güzel olur diyecektir" analar babalar. Sonra o resimlerden birer tane yakınlarına gönderilecektir, bir tane paşa amcaya, bir tane nineye, bir tane halaya, bir tane dayıya. Fotoğrafçı girer araya, "Ben on tane kadar yapayım, artarsa size kalır, saklarsınız, hatıra kalır." Tarık Dursun, yani o bahriyeli çocuk, sonradan düşünülecektir: "Evet, fotoğrafçılar biliyor. Herşey bir gün hatıra olacak. Herşey!

Konuşmalar, çekilenler, güzel günler, sövgüler, kavgalar.resimler. Geçmişe en çok saygı gösterenler de fotoğrafçılar. Fotoğrafçıların hepsi."

"Bahriyeli Çocuk"un ninesini, kumrularını, dedesini, babalarını,mezarı bile yitip giden -bir çok ana gibi- anayı, ağabeyi, ilk sevgililerini, yaşam sevinçlerini, kavgalarını, umutlarını, umutsuzluklarını tanıyoruz bu öykülerde. Birbirini tamamlayan düz yazılar bunlar. İster küçük bir roman sayın, ister ayrı ayrı birer güzel öykü, ister Tarık Dursun K.'nın çocukluk, gençlik anıları... Ne var ki, bir tek insanın, yani yazarın değil bu yaşam, herkesin oluyor sonunda. Yazarın başarısı, yengisi budur, bir tek insanın yaşamasını herkesin yapmak, yapabilmek... Aldırmayız biz okurlar gerisine, yazarın özyaşam öyküsü olmuş, ya da olmamış,biz yazıdaki yaşama bakarız, onun etkililiğine.anlamına, kalıcı yanlarına...

"Bahriyeli Çocuk" siz de olabilirsiniz. Belki de sizin öykünüz anlatılıyor o kitapta. Giymişsinizdir o beyaz ceket- le pantolonu, başınıza denizci kepi takmışsınızdır. Dedim ya, giymediyseniz bile özlemişsinizdir giymeyi, özenmişsinizdir, düşlemişsinizdir. "Bahriyeli Çocuk" o günleri yaşatacak size işte. Yetmez mi?

BAHRIYELI ÇOCUK

MEVSİM YAZ MI, kış mı bilemiyorum. Çocuğun üzerindeki elbise koyu renk. Lacivert. Yakasından beyazlı, açık mavili iki kurdela bir karışlık kadar göğsüne doğru inmiş. Düğümü, güzel. İri. Annesi bağlamış mutlaka.

Yaşı, ya beş ya da altı falan. Asker gibi durmuş. Fotoğrafçı, çocukları seven bir fotoğrafçı. Tilkilik'te, büyük insanlara bunaltı veren küçücük bir dükkanı vardı, iki bölümdü; önü, müşteri karşılama yeri, arkası da penceresiz, karanlık fotoğrafhane.

"Hazırol duracaksın, tamam mı? Bak, işte böyle, benim gibi. Parmaklarını iyicene yapıştır. Sımsıkı. Başını kaldır; daha, daha kaldır! Göğsünü şişir. Derin bir nefes al, gözlerin tam karşıya bakacak. Dimdik."

Ayakkabı numarası yirmibeş. Babası Arasta'dan ye- ni aldı. Rugan. İstersen bir yıl boyacıda boyatma, yine bir şey olmuyor, hep pırıl pırıl.

"Büyüyünce bahriyeli mi olacaksın?"

Karşılık vermiyor. Konuşursa hazırolluğu bozulacak, rahata geçmiş olacak. Sonra göğsünü şişiren soluğu bir kaçıverirse, fotoğrafçı belki ona kızar.

Annesine bakıyor. (Ne güzel bir kadındı. Esmer. Kıvırcık, kısa saçlı, sivri, muntazam burunlu, kahverengi gözlü.) Acaba, büyüyünce bahriyeli mi olacağım? Ama ben denizden korkuyorum. Bir kere ninemlere, Bostanlı'ya vapurla gittik, ben hasta oldum. Sevmiyorum hiç. Tren daha güzel. Halkapınar'da duruyor, Salhane'de duruyor, Bayraklı'da duruyor, Alaybeyi'nde duruyor, Karşıyaka'da duruyor. Üzümlü kurabiye satan adam Karşıyakadan trene biniyor, annem bana üzümlü kurabiye alıyor ondan. Bostanlıköy'de tren durunca İsmail dayım, annemle beni karşılıyor, kendimi hemen kollarına atıyorum.

"Hooop, aslan yeğenim!"

Çocuğun değişmeyen tek yanı, gözleri. Fotoğrafçıya (belki fotoğraf makinesinin arkasında durmuş annesine) sevecenlikle bakıyor. Bir bayram günüydü o gün. Aradan kırk yıla yakın bir süre geçmiş, yine de hatırlıyor. Bahriyeli elbisesinden. Günlerce, gidildi, bakıldı Kestane Pazarı'na. Elbiseci Murat bey, babasının arkadaşıymış. Aydan aya parası verilecek. Pantolonun boyu kısaltıldı, ceketin kolları da uzundu, ama annesi akrabadan Mesaadet hanım'a rica etti, kollu dikiş makinesinde (çok

eski bir dikiş makinesiydi, Mesaadet hanım'a annesinden kalmış. Ona da gelin olurken sonradan genç yaşında bir vapur kazasında ölen subay kardeşi tarafından düğün hediyesi diye alınmış.) bir çırpıda kısaltıverdi.

"Öyle sert bakma ama..." diyor fotoğrafçı.

Evet, niçin sert bakıyordu?

Yumuşuyor. Çocuğu en iyi tanıyan annesi yine. Fotoğrafçının arkasında yer alıyor.

"Bana bak," diyor. "Bana, anneciğine bak! Azıcık da gülümse. Azıcık daha. Oldu mu acaba fotoğrafçı amcası?"

Fotoğrafçı yanma geliyor, şapkasını biraz sola eğiyor, arkasından sarkan iki uçlu kurdelasını önüne getiriyor, açıp birbirinden ayırıyor. İki yumruğuyla düşmüş omuzlarını (hani hazıroldaydı, hani göğsü şişik, başı yukarıda, gözler ilerdeydi?) kaldırıyor. Çeneyi sağa itiyor biraz.

"Şimdi olacak. Sakın kıpırdama, emi!"

Kıpırdamayacak. Öyle duracak. Nasıl durdurdularsa, öyle. Askerler gibi. Bahriyeliler gibi.

"Çekiyorum ha!"

Ansızın gülüveriyor. Kıkır kıkır. Elinde değil, tabii.

Fotoğrafçı, başını soktuğu kara örtünün altından çıkıyor.

"Olmadı! Hani gülmeyecektin? Güldün, resim bozuldu."

Gülmeyecek miydi? Somurtsun muydu? Ama anne-

si demişti ki...

"Eğer gülmek istiyorsan, birazcık gülümser gibi yaparsın, o zaman olur."

Çok sonra öğrenecek bunu. Çok sonra, çocukluktan çıkıp kocaman adam olduktan sonra. Şimdi yalnız gülmesini biliyor. Olanca coşkunluğuyla, gözlerinin içini şenlikleştirip yanaklarını yayarak, dudaklarını ayırıp dişleri- ni göstererek çocukça gülüyor.

"fotoğrafçı amcayı kızdırırsan resmini çekmez sonra..."

Yok, bu olmaz, bunu yapmaz, yapamaz. Bu fotoğraf çekilecek. Biliyor bunu. Fahrettin paşa amcasına da bir tane yollanacak. (Fahrettin paşa, İzmir'i gavur Yunandan kurtaran paşa. Uzaktan yakınları oluyor. Babaannesi, Fahrettin paşaların köşkünde büyümüşmüş.) Babasını mektubu hazır. "Sayın Fahrettin paşam, size oğlumun bir fotoğrafını gönderiyorum. Artık büyüdü sayılır. Gelecek yıl okula başlayacak. Bitirsin, sizin himmetinizle onu Kuleli'ye vermek istiyorum. İmanım var, okuyup adam olacak, sizin ve benim yüzümü kara çıkarmayacak."

Fahrettin paşa'yı bir kez gördü. Hatırlıyor. Çok uzun boylu, çok kaim kaşlı, çok büyük elli bir adam. Üstünden hiç paşa elbisesini çıkarmıyor. (Haki renkli mi, yoksa boz kurşuni mi? Kesinkes şuydu demek mümkün değildi. Ama pantolonun her iki yanından üç parmak eninde kırmızı şeritler iniyordu. Paşa şeritleriydi.) elini öpmüş-

tü. (Paşa amcanın elini öpeceksin, başına götüreceksin. O sana soracak: "nasılsın bakalım, küçük?" Sen hemen "sağol!" diyeceksin.) paşa konuşkan biri değildi, çocuk- ları da sevmiyordu pek. Elini öptükten sonra bayram he- diyesini vermişti; bir ipek mendil içinde üç parça çukula- ta, bir gümüş lira. Tek.

Bu kez annesi işe karışıyor. Yanına geliyor, kulağı- na eğilip.

"Fotoğrafçı amca nasıl diyorsa, öyle yap!"

Kendiliğinden öyle yapıyor o da. Hazırola geçiyor, pantolonunun iki yandaki ayrık çizgileri var ya, onların üzerinde parmaklarını birleştiriyor, rugan papuçların to- pukları birbirine değiyor. Derin bir soluk alıyor, göğsü şişiyor, omuzlarını kaldırıyor; gözlerini ilerilere, hiç gö- rünmeyen bir yerlere (annesine bakmaksızın) dikiyor.

"Hazır, fotoğrafçı amcası!"

Ama çocuk hınzırlığı yine gözlerinde oturakomuş. Hayır, onu kimse kovamaz ordan. O, o gözlerin malı.

"Dikkat, ben bir, ki, üç diye sayacağım, hiç bozma- dan öyle duracaksın! Şimdi, buraya bak, kuş çıkacak, ta- mam mı?"

O daracık, karanlıkta parlayan, önü camlı, oyuk yer- den hangi kusmuş çıkacak? O kadar küçük kuş, Alireis mahallesinde bile yok. Fenerci Memed ağa'nm ortanca- sı Ziya'nın geçen hafta yumurtadan çıkan sıçan kılıklı sa- ka yavruları bile sığmaz o oyuğa.

"Hadi bakalım, geçmiş olsun, bitti!"

Soluğunu bırakıyor, gevşiyor. İki yana yapıştırdığı kolları sarkıyor, tutmasa dizlerini aşacak.

"Gel bakalım!"

Fotoğrafçı onu koltukaltlarından kavradığı gibi hoop deyip yere indiriyor.

"Siz öbür tarafa geçin, ben beş dakikada hazır ederim."

Annesinin her zaman sıcak eli elinde, dükkanın ön tarafına geçiyorlar. Fotoğrafçı içerde kalıp resmin arabını çıkarıyor. Çıkaracağı arabı alacak, baş aşağıya çevirecek, sonra birbiri arkasına kaç tane beyazı isteniyorsa o kadar yeniden çekecek.

Babası cigara yakıyor. Sağ elinin iki parmağı, işaret parmağıyla orta parmaklarının tırnakları cigara kınası.

"Güzel oldu mu acaba, rahat durdu mu oğlan?"

"Güzel çocukların resimleri güzel olur elbet," diyor annesi.

Tek tek resimlerini alacaklar, ardından Namazgahtaki bayram yerine gidecekler. Babası evden çıkarken öyle dedi. "Uslu durursan, anneni üzmezsen gideriz"

Babası cigarasmı bitirene kadar fotoğrafçı da birin- ci resmi ıslak ıslak (bitirmiş) getiriyor. Camın üzerine koyduğu resme dördü birden bakıyorlar.

"Yahu, benim oğlum bu kadar kara mı?" diyor babası. Az biraz şaşırmış.

"Değil," diyor annesi. "Hiç bile değil."

Fotoğrafçı gülüyor. O, işini bilir. Başını sallıyor.

"Bana bırakın," diyor. "Kaç tane lazım size?"

Babası parmak hesabı yapıyor. Bir tane Fahrettin paşa amcasına, bir tane ninesine, bir tane İstanbul'daki halasına (o İstanbul'daki halayı hiç görmedi. İlkyazda gitmişlerdi ama hala bir böbrek ameliyatı için hastaneye yatmıştı. Çocukları hastaneye almıyorlardı.) bir tane İsmail dayısına. ("hayır," diyor annesi. "Annemgile vereceğiz ya, ayrıca İsmail dayısına vermek gerekmez.")

"Doğru," diyor babası. "Gerekmez. Ethem dayılara bir tane. Kaç etti?"

Annesi sayılanları aklında tutmuş.

"Dört! Mesaadet ablalara bir tane, beş!"

"Gülsefa hanımlara da vermeli, ayıp olur sonra."

"Altı," diyor annesi.

Fotoğrafçı araya giriyor.

"Ben on tane kadar yapayım, artarsa size kalır, saklarsınız, hatıra olur."

(Evet, fotoğrafçılar biliyor. Herşey bir gün hatıra olacak. Herşey! Konuşmalar, çekilenler, güzel günler, sövgüler, kavgalar, resimler. Geçmişe en çok saygı gösterenler de fotoğrafçılar. Fotoğrafçıların hepsi.)

Babası bir paralar veriyor fotoğrafçıya, makbuz alıyor. İpek karta basılacak resimler. Onun için pazartesiye hazır olur ancak. Sonra retüş de yapılacak. Çocuğun yüzündeki araplık kaybedilmeli.

Fotoğrafçıdan çıkıyorlar. Babası bir yanda, annesi bir yanda. Eli, annesinin elinde.

"Bayram yerine gidecek miyiz?"

Babaların çoğu unutkandır. Çocuklara söz verirler, bir türlü hatırlamazlar.

"Bayram yerine mi?" diyor, şaşırmış bakışıyorlar.

Dünyanın en anlayışlı insanları her zaman annelerdir; bilmiyorsanız, öğrenin.

"Sen işine git," diyor annesi babasına. "Biz, oğlum- la gideriz."

"Sıkılmaz mısın?"

Çocuk olmuş babalara pek sık rastlanmaz, ama anneler, çocuklarıyla çocuktur. Çocuklarla birlikte onlar da ancak büyürler.

Baba çekip gidiyor. (Ne çok giderler bu babalar! Sabahleyin işe giderler, akşamleyin kahveye giderler, haftanın bir çok gününde yakın bir arkadaşının çocuğu sünnet olur, oraya giderler. İstanbul' a giderler. " Babanın İstanbul'da bir işi var da, oraya gitti. Haftaya gelecek." Babaannesi de sevmiyor bu gitmeleri. Baba, eve hep geç geliyor. İçkili. Her şeye kızıyor. Çok konuşuyor. Kavga ediyor annesiyle. Gecenin bir yarısında kalkıyor, bahçeye çıkıyor, hintelması ağacının altına işiyor. Ev, iki katlı. Yatakodas üst katta. Gece gece tahta merdivenleri o kafayla inmek kolay mı? Altkattan, babaanne seslere uyanıyor: "Halit, sen misin yavrum?" Baba homurtuyla karşılık veriyor. Bir şeyleri deviriyor. Menemen'den alınmış yaz kış durmadan terleyen, suyu çivi gibi buz tutan toprak destiyi kırmıştı bir seferinde. Annesi de koşuyor merdivenlerden apar topar. Baba, tulumbanın yalağına tu-

tunmuş, kalkmıyor bir türlü. Ana-gelin koltuklarından tutup babayı kaldırıyorlar, eve taşıyorlar, o İncecik, ufarak tef erek adam, sarhoşken ne kadar ağırmış meğer! İki kadının kolları kopuyor, güçlükle birinci kata, babaannenin odasına kadar getiriyorlar., hazır yatağa yatırıyorlar. Baba, kendinde değil. Mızıl mızıl ağlıyor. Annesine sarılıyor, Başını kadının çoktan yumuşamış göğüsleri üstüne bastırıyor. Babaanne saçlarını okşuyor onun. "Ağlama," diyor. "Hadi ağlama! Ne var da ne ağlıyorsun benim koca oğlum? Sus! Komşularımızı uyandıracaksın!" Komşular uykuda. Yalnız çocukları uyumuyor. Ziya uyumuyor, Kifayet uyumuyor. Şuayyip uyumuyor, Mustafa uyumuyor, ağabeyi Alim uyumuyor. Ertesi günü, mahallede soracaklar: "Baban yine ağladı. Biz duyduk. Annen dövdü mü onu yoksa?" Hayır, yok öyle bir şey! Annesi, babasını dövmedi. Benim annemle babam hiç kavga etmezler. Babam, anneme bir fiske bile vurmaz. Çünkü, benim babam, benim annemi çok sever.)

Bayramyeri hıncahınç insan dolu. Mavi bir balon alıyor annesi, bileğine bağlıyor.

"Dikkat et, uçarsa, sonra karışmam!"

(Bundan daha büyük, belki kafam kadar bir balon almıştı annem bana; Gülsefa hanımlarla çarşıya çıkmıştık. Kemeraltı'ndaki bir tuhafiyeciden onlar alış veriş ederlerken ben kapıda durmuş, bekliyordum; balon birden elimden uçup gidiverdi. Hiç ağlamadım. Sapsarı, ninemin bahçesinde güzün olgunlaşan ekmek ayvalarından

daha sarı bir salondu. Üstünde çirkin bir kedi resmi vardı. Uça uça yükseldi, yükseldi, çatıları aştı, kiremitlerin kırmızıyla sarısı birleşti, kırmızılı sarılı bir balon oldu. Caddede koca koca adamlar durmuş, balonuma bakıyorlardı. Biri, çatıda kiremit aktaran birilerine bağırdı: "Hey, yakala şu balonu!" Adam, yanından geçen balonu yakalamak istedi; ama balon yakalanmadı ona, kaçtı. Beriki, damın kiremitleri üstünde çıplak ayakla koşturdu, yine tutamadı. Balon göğe erdi sonra. Gökte hiç bulut yoktu, her yer masmaviydi.)

"Şammali ister misin?"

Yüzer paralık şammali kestirdiler, yağlı kağıtların arasından tek kırıntısını bile düşürmeden yediler tatlılarını.

Salıncağa annesi binmedi, o bindi yalnız. Başka çocuklar da vardı, salıncakçını oğlu herkese gözkulak oluyordu; babası, aşağıda kolan vurmaktaydı, annelerden de para topluyordu.

"Nereye gidelim şimdi?"

Bayram yerinde dönme dolap da var, fakat ona annesiz bindirmiyorlar çocukları. Çok yükseklere çıkıyor çünkü. Geçen Ramazan bayramında bir çocuk düşmüş de ölmüşmüş. Çocuğun babası dönme dolapçıyı öldürecekmiş az kalmış.

Keten helvası almıyorlar. Pamukhelvası da şimdi üstünü başını kirletir. Bahriyeli elbisesini yeni giydi. Gele-

cek bayrama saklayacaklar daha. İçeri kıvrılan kollarıyla pantolonun paçalarını Mesaadet hanım yine bir iyilik edip açıverdi mi, işte sana yepyeni bir elbise.

Gülsefa hanım teyzelerin evi bayram yerine yakın. Annesi susamış. Hem kapıdan bir uğrayıp hatır soracak, hem de bir bardak su içip içini kandıracak.

Gülsefa hanım teyzenin gül şerbetini içiyor, soluyor, kapının önüne çıkıyor. Başka konuklar da şöyle kapıdan geçerlerken kapıdan bir uğrayıvermişler. Çoğu çocuklu. İçlerinden biri kız. Saçları sıkı sıkıya taranmış, tafta kurdelayla tepesinde tutturulmuş.

"Senin adın ne?"

"Gül sen kaç yaşındasın?"

"Altı. Gelecek yıl okula yazdıracaklar beni."

"Ben bu yıl gidecektim! Sen daha küçüksün, hem kızsın, dediler, almadılar."

"Arapfırını'ndaki okula mı gidecektin? Benim ağabeyim o okula gidiyor."

"Biz Topaltı'nda oturuyoruz. Benim ağabeyim de Namık Kemal okuluna gidiyor. Beşe geçti bu yıl."

Beşe geçmiş ağabeyi. Kendi ağabeyinden büyük mü acaba? Olsun, Ziya'nın ağabeyi de beşe geçti, yine de kavgada ağabeyi onu dövüyor.

Gül'ün cepleri karamelalı. İçinden renkli, ülkeler haritaları çıkıyor. Ağızları dolu, haritalara bakıyorlar.

"Burası İspanya, ben biliyorum."

"Nerden biliyormuşsun?"

"Benim ağabeyim bunlardan topluyor. Bir'den elli-

'ye kadar olunca bir futbol topu alacak. Senin ağabeyinin topu var mı?"

Futbol topu? Hayır, yok. Ağabeyi top oyununu sevmiyor. Onlar Ziya'nın ağabeyi Şuayyip ile birlikte güreş yapıyorlar.

"Biraz daha büyüsün, Altmordu kulübüne girecek. Arap Sait amca, babama söz verdi, aldıracak."

"Ben güreşi sevmiyorum."

"Ben seviyorum!"

Gül'ün elleri karameladan vıcık vıcık. Dişinde çürük varmış, iki de bir çürüğüne kaçınca parmaklarıyla ayıklıyor. Beyaz organze elbisesine de kahverengi bir damla düşürdü.

"Annem beni öldürür şimdi!"

Gözleri dolu. Ne yapacağını bilmeden bir taşa oturuyor. Ağlamaya başlıyor.

"Annem beni öldürür, annem beni öldürür!"

Kızın ağlaması onu da ağlatacak.

"Yıkarsak çıkar mı?"

Kız omuzlarını kaldırıp indiriyor.

"Gel, gidip çeşmede yıkayalım!"

Koşa koşa karşıki okulun bahçesine giriyorlar. Helaların orda sıra sıra çeşmeler var.

"Çıkar elbiseni de suya tutalım!"

Kız direniyor. Çıkarırsa, çok ayıp. Annesi ona demiş ki...

İki avucuna doldurduğu suyu karamela lekesinin üstüne döküyor, bahriyeli elbisesinin koluyla siliyor. Leke

açılıyor, koyu kahverengilik kayboluyor. Az biraz bir şey varsa da annesi a kadarına kızmaz herhalde.

"Kızmaz, değil mi*"

"Kızmaz elimle orasını hep kapatırım."

Kendi annesinin sesi. Çağırıyor. Gidiyorlar.

"Oynuyor muydunuz? Kim bu cici arkadaşın?"

"Gül," diyor, tanıştırıyor. "Annem!"

"A, sen Safiye hanım'ın kızısın, bildim. Maşallah, ne kadar da büyümüşsün. Okula da gidiyor musun?"

Gül gözlerini indiriyor. Başını sallıyor. Üzgün.

"Gitmiyorum. Almıyorlar."

"Niçin, yaşın ufak diye mi?"

"Hem öyle, hem sen kızsın, dediler."

Annesi yanağından okşuyor kızın.

"Sen Gülsefa teyzenlere dön, biz gidiyoruz," diyor.

Gül, isteksiz yürüyor. Gözü arkada. Onlar köşeyi dönene kadar arkalarından bakıyor. Elinin biri karamela lekesinin üstünde.

Yapıcıoğlu Yokuşu'nu tırmanıyorlar. Topaltı'ndan bayram topları atılıyor. Beşe kadar sayıyor, sonrasını bırakıyor.

"İki tane beş oldu. Kaç?"

"On!" diyor annesi.

Alireis mahallesi'nden bütün İzmir ayaklar altında görünür. Geceleri seyri doyumsuzdur. Taraçaya çıkarlar yazın, akşam yemeklerini taraçada yerler. Babası bazı akşamlar içkisini oracığa annesinin kurduğu sofrada içer.

Uzun, sıcak yaz geceleri hiç bitmez. Babaanne yemekten sonra bahçeye, akşam sefalarıyla gramafon çiçeklerine karşı kurulu kerevetine oturur, hiç konuşmadan gecenin seslerini dinler. Beklediği, oğlunun o ağır, kısık, ama dokunaklı sesiyle sevdiği şarkıya başlamasıdır.

Baba, annesini elinden tutup çeker, karşı koydurmadan dizi dibine oturtur. Anne, bir dağ gazeli gibi ayaklarını kavuşturup çöker, başını kocasının dizine dayar.

Baba, karısının saçlarını okşaya okşaya şarkısına başlar:

"Yalnız bırakıp gitme bu akşam yine erken..."

Ağabeyi, ölgün havagazı fenerlerinin altındaki sokakta akranı çocuklarla kukanı dik oynar, gürültüleri bir gelir, bir uzaklaşır.

Evlerinin kapısı önünde babaanne oturuyor. Altındaki bodur tokmak bol basma entarisinin etekleri altında kayıp.

"Babaanne, babaanne, biz resim çektirdik bugün!"

Babaanne boynuna sarılmış torununu, torunlarının bu en küçüğünü kıvır kıvır saçlarından öpüyor, başının üstünden gelinine bakarak gülümsüyor.

NINEMIN IKI KUMRUSU

ANNEMİN ANNESİ Bostanlıköy'de oturur. Kara Bostanlısı da derler adına; denize bahçelerden, bakla tarlalarından geçerek yarım saatte zor varılır. Haftada bir gün, annem, nineme gitmeden edemez. Ninemin dedem- den kalan bir yanı Abidin amcalara, bir yanı Güzin teyzemlerinkine bakan bahçesini İsmail dayım ekip biçer. (Her dönüşümüzde İsmail dayım bahçeden zerzavat top- lar, büyük bir kargı sepeti tıka basa doldurur. Annem, Alireis mahallesi'ndeki komşularına övünçle dağıtır getirdiklerini. "Bizim bahçeden," der. "Annemgilin bahçesinden hepsi." Domatların üzerindeki tırnak biçimi sarı çiçeklerini de herkese gösterir.)

Ninemin bahçesi yemiş ağaçlarıyla doludur. Abidin amcanın oğlu Bahri, incir ağaçlarının en tepelerine çıkar, hiç korkmaz. Güneşte kavrulup kurumaya yüz tutanlarını ağaçlardan toplar hep ; o incirler daha ballıdır, ikimiz de biliriz. Büyük kuyunun başında oturur, ağus-

tosböceklerinin bütün çevreyi dolduran çınlamalarını dinleyerek dönme dolabı çeviren gözleri bağlı atı dehdehleriz. Atın her dönüşüyle boş kovalar dolar, beton havuza akan su yalaktan arklara geçer. İsmail dayım, günü tepe- ye vardırmadan fideleri sular: Başında poşu, elinde ça- pa, dikkatle arkı gözler. Fideler birer birer suyu yedi mi, keser , yolunu döndürüp ağaçlara çevirir.

Bahri'yle çıplak ayaklarımızı havuza sokarız. Dön- me dolabın atı bazı bazı yorulur, yavaşlar, (belki de oyu- nun farkına varır, hiçbir yere gitmediğini, hep aynı daire içinde döndüğünü sezinler) durur gibi olunca, kulağı ki- rişteki İsmail dayım, " hey, " diye bağırır. " Çocuklar, n'oluyor orda? "

Bahri, İsmail dayımın sesini alır almaz hemen fırlar, uzun kargısıyla atın sağrısına vurur; at hızlanır, seker gi- bi yürür, üçüncü ya da dördüncü turunda yine eski yavaş- lığına döner.

Öğle yemeğinden önce (ninem, hep domatlı et ya-
par bize. İstasyonun karşısındaki çifte kahvelerin önünde her gün kaçak et keserler. İsmail dayım en iyi tarafından kuşbaşı doğratır; ninem bahçeden domat toplar, toprak güveçte çalı çırpı ateşiyle yemeği kotarıverir) Bahri'yle Tomaza'ya gideriz. Tomaza, Bostanlıköy'e çok uzaktır. Yayan, yarım saatten fazla çeker. Bize Güzin teyzemin oğlu Nusret, Şükran ablamın oğulları Celal'le Cevat bir de İsa dayımın en küçüğü Ali katılır. Tren yolunun izlediği kara bataklığın kargılıkları içinden Tomaza-

'daki büyük köprünün altına kadar gideriz. Büyük köprünün oraları kuşluktur. Öbür çocuklar gelirken yanlarında ekmekle birkaç taze soğan da getirirler. Çevre bahçelerinden ham domat koparırız. Kuşlar sapanla avlanacak, tüyleri yolunacak, taze taze pişirilecek ; hepsini birbirine katık edip yiyeceğiz.

" Sen sınıfını geçtin mi ? "

" Geçtim. "

" Kaç pekiyin vardı ?"

" Dokuz. Senin ?"

" Benim de."

Sapanların lastikleri en iyisindendir: Kara lastikten. Bir çektin mi, kolunun uzunluğunca gerilir. Bırakıldığın- da ardındaki deri parçasına sarılı bekleyen taş, kurtulmasıyla birlikte vınlayarak rüzgardan daha hızlı gider, ağaçların dallarında habersiz duran kuşçuğu pattadak vu- rur, yere indirir.

" Ben vurdum, ben vurdum!"

" Hayır, ben vurdum asıl! "

Herkesin taşma mim konmuştur. Bahri'ninkilerde B, Celal'le kardeşininkilerde C, Nusret'inkilerde de N harfleri. Ali, sapansız, cepanecilik yapar, taş taşır.

Kuş taşı göğsünden yer. Bazan da başından. Taş, gel- miş çarpmış, başparmak büyüklüğündeki başını darma- dağın etmiş. Bazan da yaralanmamış, yalnızca aldığı dar- beden sersemlemiştir. Bahri, kapar kapmaz, bir çekişte başını gövdesinden ayırıverir. Hayvanın kopuk, kanlı ba- şını tarlaların içine savurur.

"Ateşi yakın, çabuk, kebap edelim şunu!"

Tüyleri yolan parmaklarını görmenin imkanı mı var- dır! Bir de bakmışsın, kuş yolunmuş, ayıklanmış, temiz- lenmiş bile. Düdük kargısını ince ince ayırır, Celale ve- rir. Celal, kargı şişlere kuşları geçirir, Cevat'ın yaktığı ateşte pişirir, herkese pay eder. Ekmek arası yeriz. Biraz soğandan, birazcık domattan...

Annem, öğle yemeğinde olmayışıma çok kızar. To- maza'dan sonra çocuklarla bakla tarlalarını kestirmeden yarıp Deniz Bostanlısına yüzmeye gideriz. Dönüşte an- nem sigaya çeker: Nerelerdeydim, kimlerleydim, nere- ye gittim, n'aptım bu vakte kadar, yoksa denize girdim mi?

"Girmedim,"

"Yemin et!"

"Valla'i, billa'i girmedim."

"Annemin biricik ölüsünü öpeyim ki, de!"

Annemin biricik ölüsünü öpeyim ki dersem, sanki annem hemen oracıkta dizleri üzerine çöküp ölüvere- cek, ben de suçlusu olacak sanırdım kendimi. Susar, ba- şımı eğerdim.

"Gel bakayım yanıma!"

Yanına giderdim. Gömleğimi sıyırır, diliyle sırtımı yalar, kızgınlıkla yere tükürür.

"Girmişsin işte! Bak, her yanın tuzlu."

"Bırak çocuğu, denize girmişse, girmiş. Ölüm yok ya ucunda?" der ninem.

Elimden tutar, annemden kaçırır beni.

"Gel anam, gel güzel oğlum benim, biz kumrularımıza gidelim, bakalım n'apıyorlar!"

Ninemin iki kumrusu demlenerek büyük narın dibinde kırmızı ayaklarıyla pıtır pıtır dolanırlar. Ninem eteğine doldurduğu sofra artığı ekmek kırıntılarını önlerine döker. Kumrular ninemden hiç kaçmazlar, elinden yem yerler. Ninem tek tek tutar, bana da sevdirir kumrularını. Kirpiksiz, çipil, açık kahverengi gözleriyle yüzüme bakarlar. Yüreklerinin heyecandan güm güm vuruşunu bile duyarım. Sıcak gagalarından öperim; irkilirler, kanatları çırpınır.

"Nine, kumruların eti yenir mi?"

"Yenir mi hiç ? Günah. Onlar, Havva anamızın kuşları. Avlayanın yuvası yıkılır."

Çifte kahvelerin karşısındaki çayıra cambazhanenin geldiği gün dayım beni yatıya alakoydu. Annem akşamüs- tü treniyle İzmir'e yalnız döndü. Yatsıyla bir cambazha- ne çalgıcılarının gürültüsü ninemlere kadar gelmeye baş- ladı. Lokmalar boğazıma dizili. İsmail dayım "hadi, kalk, gidiyoruz" desin diye ağzının içine bakıp durdum.

Krepon kağıtlarıyla kordonlanmış, kağıt fenerlerle süslenmiş, renk renk minicik ampullerin ışığında cambazhanenin kurulduğu çayır gündüze dönmüş. Bir keman, bir klarnet bir de davuldan kurulku cazband çağırgan havalar çalıyordu. Pul pul elbiseli bir dansöz kadın arada

kapıya çıkıyor, elindeki zilleri şakırdatarak müşteri kızıştırmak için göbek çalkalayıp şarkı söylüyordu : "Bahçelerde gezelim -Olmaz mı be şekerim- Canımsm, ruhumsun- Var oldukça sen benimsin!"

Cambazhanenin ibişi yüzü allarla, morlarla, kırmızılarla boyalı, dansözden sonra elinde çıngırakla kapıya durmuştu, bağırıyordu : "Hadi, başlıyor, başlıyor! Bir gören pişman, bir görmeyen ! Ölüm cambazı Hayri Telgezer programına başlıyor !"

Önden küçük bir fasıl geçilecek. Yaşları kırkı çoktan aşmış, sarı benizli, hastalıklı bakışlı iki üç kadınla iki üç yaşlı erkek seyircilere karşı tahta sandalyelere oturup saz eşliğinde eski zaman şarkılarını okuyacaklar. Kimse dinlemez onları. Bilirler ve hiç umursamazlar. Çocukların gürültüsü herkesi rahatsız edecek kadar artarsa, fasıldakiler seslerini yükseltirler, gürültücülere gözdağı verirler.

Sonra ibişin başrolünü oynadığı gülünçlü bir oyuna geçilecek. Ölüm canbazı Hayri Telgezer temsilin en sonuncusudur. Tele ayağını attı mı, çevrede kim varsa soluğunu tutacak, cazband bile duracak. Yaptığı korkulu numaralara kadınlar çığlık atacak, çocuklar bağırarak, erkekler takdirle alkışlayacaklar.

İsmail dayım o gece bir hoştu. Kıpır kıpır, yerinde duramıyordu. İbişin yaptıklarına da gülmedi pek. Aklının başka yerlerde olduğunu anladım. İki de bir başım

çevirip çevirip bir yerlere bakıyor. Beş dakika istirahat-'ta yerinden kalktı;

"Gazoz içelim, hadi!" dedi, cambazhaneden çıkıp çifte kahvelerin tulumbalı olanına gittik.

"Ben cambazı görmeyeceğim," dedi gazozlarımızı içerken. "Bitince Bahri'yle eve dönersin, değil mi?"

"Sen n'apacaksın?"

"Benim bir işim var," dedi.

Bir şişe gazoz daha aldı.

"Bunu da Bahri'ye götürürsün."

"Olur."

İbişin başlama çıngırağını duyana kadar gazozumu içip bitirdim.

"Dayın nerde ?" dedi Bahri, sordu.

"Gelmeyecek. Bir işi varmış, eve biz ikimiz dönecekmişiz," dedim.

Davul vurdu, klarnet öttü, keman inledi, seyircilerin hepsi dikkat kesildiler. Cambazlar cambazı Hayri Telge- zer ölüm numarasına başlıyordu.

İstasyonun arkasındaki karanlık ara sokağa saparken İsmail dayımla karşılaştık. Yolumuzu kesti.

"Herkes dağıldı mı ?" dedi.

"En son biz çıktık," dedi Bahri.

"Gelin ! Sizle bir iş yapacağız, ama kimselere söylemek yok. Söz mü?"

"Söz," dedi Bahri.

Son tren Tomaza'ya çıkalı epeyi olmuştu. Çevre ıs-

sızdı. Kahveler kapanmış, sokaklarda başı boş köpekler yaz gecesinde birbirlerini kovalıyorlardı.

İstasyona döndük. Cambazhane karanlıklar içindey- di. İsmail dayım, Bahri 'yle beni durdurdu.

"Birilerini gelirken görürseniz kumru gibi guguklayın, ben anlarım." dedi, gitti.

Arkasından baktık : İstasyonu geçti, incirlerin altın- da kayboldu.

Bir süre bekledik. Ne olacak diye içimiz içimizi yiyordu. Kimse gelmedi, kimse geçmedi yanımızdan. Gecenin suskunluğunda Bahri 'yle birbirimize sokulup durduk.

Tomaza'dan Basmane'ye inen ekspres tren Bostanlıköyde durmadan geçti gitti. Onun gürültüsünden ola- cak, İsmail dayımın geldiğini duymadık. Ansızın karan- lıkta beliriverdi. Yalnız değildi, yanında bir kadın vardı, elinde bir bohça taşıyordu.

"Hadi, yürüyün," dedi İsmail dayım, hepimizi önü- ne kattı. Bahri'yi evlerine bıraktık, Güzin teyzemlerin bahçesinden vurup bizim eve geldik. İsmail dayım anahtarla kapıyı açtı, girdik.

Ninem uyandı. Uzun, pazen geceliğiyle ocaklı odadan geldi. İdarenin fitilini açtı. Bize baktı, çok şaşırdı. Lambayı kaldırıp gözleri hizasına getirdi.

"Hayırdır," dedi. "Bu.. İsmet değil mi? N'oldu ki a yavrum, başına bir şey mi geldi yoksa?"

İsmail dayımın getirdiği genç kadın ikiletmeden ninemin eline kapandı, öptü, başına koydu.

"İsmet'i aldım, bize getirdim ana," dedi İsmail dayını. Yetişmeseydi, ninem elindeki lambayı az daha düşürüyordu.

"Yani..." dedi ninem. "Kızı.. Kaçırdın, öyle mi ?"

"Kendi gönlünün rızasıyla, ana," dedi İsmail dayım. "İşte yüzü, işte yüzüm. Saçının teline bile dokunmadım."

İlk kez İsmet yengemin sesini duydum.

"Ben kendim istedim, kendim geldim, ana," dedi. Sesi sıcacıktı. "İstemezsen, oğluna yakıştırmazsan, ben gerisin geri dönerim. Evimiz uzak değil, şuracıkta.."

Ninem boşanıverdi.

"İstememek ne demekmiş ? A yavrum, ben kimim de seni İsmail'ime yakıştırmayayım ? Siz ikiniz gönül kesmişseniz, ben neci olurmuşum ! Madem he dedin, madem sen istedin, buyur, hoş geldin evimize. Bu ev bun- dan böyle senin de evindir."

İsmet yengem, ninemin önünde diz çöktü, yanaştı.

"Beni de kızın bildin mi ana ? " diye sordu.

"Benim kızım çok," dedi ninem. "Var, bir kızım da sen ol. Dostlarımız gönenir, düşmanlarımız çatlar." Dayıma döndü. "İsmail, dikelme ayakta oğlum. Geç öbür odaya, kırmızı yorganı al getir, ben de yüklükten yün yatakla temiz çarşaf çıkarayım, karyolayı hazırlayayım size."

İsmet yengem ocağın yanında yer aldı, bohçasını apış arasında tutup bekledi. Ninem içerki odada büyük, de-

demin mirası karpuz lambasını yaktı, ortalık gündüz gibi aydınlandı. Demir karyolanın birinci yatağını altüst etti, yüklükten çıkardığı yeni atılmış yün yatağı üzerine yaydı, çarşaf değiştirdi.

"Çeyizimde getirmiştim bunu," dedi İsmet yengeme. "Kısmet bugüne imiş."

İsmail dayım hiç konuşmadan İsmet yengemin yanında duruyordu.

Ninem işini bitirdi, doğruldu. Yanımıza geldi. Elimden tutup kaldırdı beni.

"Hadi, biz Abidin amcalara gidelim, orda kalalım bu gece," dedi.

İsmail dayımla İsmet yengemi evde bırakıp gecenin o saatinde biz Abidin amcalara geçtik, uyandırdık, on- larda misafir kaldık.

O gecenin sabahı İsmail dayım, İsmet yengemi almış, ilk trenle İzmir'e, Ethem dayımlara gitmiş. İsmet yengemin anası, babası, erkek kardeşleri burunlarından kıl aldırmış, sabah sabah bahçeye doluştular. Ninem hep- sine karşıcı çıktı.

"Sabire hanım, gördün mü İsmail oğlunun yaptığını?" dedi İsmet yengemin topal babası.Yüklendiği gül dalından bastonu elinde titriyordu.

Ninem bilmezden geldi.

"N'apmış?"

"Bizim İsmet'i kaçırmış. Namusumuz şimdi iki paralık oldu, iyi mi?"

"İyi," dedi ninem. "Eğer öyle yapmışsa, pek iyi etmiş.. Evvel eski İsmet'i beyenirdim, ah, n'etsem de şu kızı İsmail'ime alsam, evimize gelin getirtsem derdim. İçimden geçen, rabbime malum olmuş..."

İsmet yengemin anası bacaklarını ayırdı, nineme ateş püskürdü.

"Benim kızım senin oğluna layık olabilir, ama senin oğlun benim kızıma layık mı bakalım Sabire hanım?" dedi. Sesi tren yoluna kadar uzadı. Ninemin iki kumrusu hilyük nardan ürküp yere indiler, her an kaçmaya hazır, kanat gerdiler.

"Orasına ne sen karışırsın ne ben," dedi ninem. "Çocuklarımızm bileceği şey. Benim oğlum senin kızım zorlamış da mı kaçırmış? Öyle olsaydı, şimdiye Bostanlıköy çoktan ayağa kalkardı. İkisi de gönül kesmişler birbirlerine, olur mu olur, demişler. Ben n'aparım, sen n'aparsın?"

İsmet yengemin topal babası bastonunu yere vurdu.

"Karakola haber ettim," dedi. "Candarma bir bulursa oğlunu, yandı."

"Devletin eli uzun," dedi ninem. "Şeraitin kestiği parmak acımaz."

Oğlanlardan biri kabadayı duruşluydu.

"Evdelerse söyle çıksınlar, yoksa fena olur bu işin sonu," dedi.

Ninem güldü.

"Ayavrum," dedi. "Sen ne zaman cin oldun da adam çarpmalara kalktın?"

"Evdeler mi?"

"Ben bilemem," dedi ninem. "Bilsem de söylemem. Biri oğlum, öbürü gelinim."

Kabadayı oğlan horoz gibi kubararak nineme geldi.

"Teyze," dedi. "Ben delinin biriyim. Üstüme varma fazla."

Ninem başını salladı, yeniden güldü.

"Sen deliysen ben de Kürt Memeda'nm karısıyım. Çiğneyebilirsen çiğne beni, geç, bak içeri!"

Babası, oğlana seslendi.

"Uyma oğlum, şeytana lanet, bırak! Bunlar hem suç- lu, hem güçlü!"

Böyle dedi, döndü. Bağırdım, ama duyuramadım, geç kaldım. Ninemin iki kumrusundan biri, olandan bitenden habersiz koşturarak İsmet yengemin topal babasının ayaklarına dolandı. Adam ürktü, kızgınlıkla bastonunu kaldırdığı gibi indirdi. Kumrucuk darbeden kaçamadı.

Herkes durup öyle kalacak, yerde çır çır çırpınan kumrucuğa bir çare bulacak sandım. İsmet yengemin akrabaları hiç aldırmadan çekip gittiler. Ninem, gözlerini onların gidişlerinden ayırmaksızm yere çömdü. Başı kopuk kumruyu avucunun içiyle sevdi. Öteki kumru guruldayarak geldi. Sokulacakken ninem onu yana itti, görmesini istemedi.

Kumru hemen öldü. Ninem keserle narın altına küçük bir çukur kazdı, kumruyu gömdü. Bütün gün benim- le bile tek kelime konuşmadı.

Bir haftanın sonunda İsmail dayımla İsmet yengem ikisi geldiler. İzmir'deyken yıldırım nikahı da yaptırrmşlar, öbür kardeşleri hep hazır bulunmuşlar.

İsmet yengem eve yerleşti. Anası babasıyla da barıştılar. Ninem, kız tarafının eve geliş gidişlerini kendi sağken yasakladı.

"Dünyada bağışlamam," dedi. "O topal pezevenk, ve karısı ölürsem cenazeme de gelmesin, istemem!"

Öldürülen kumrusuyla acısına dayanamayıp üç gün sonra Bahri'lerin tekir kedisine göz göre göre canını teslim eden öbür kumrusunu bir gün olsun unutmadı.

ANNECİĞİNİ HATIRLADIKÇA BAK

FOTOĞRAFIN arkasındaki "Anneciğini hatırladıkça bak" yazısı; sağ alt kenar üçgeninden sol üst kenar üçgeninin ortasına doğru yürüyor. İşlek, açık bir yazı. Bir kadın elinden çıkma. Yine de annemin değil. Bir komşu kızma yazdırmış mutlaka. Annem yeni yazıyı öğrenemedi. Uğraşa didine okumasını söktü ; yazmaya gelince, ilkokul birinci sınıf öğrencilerininkini andırır büyük büyük harflerle bir imzasını atmayı bildi, o kadar.

Gazeteleri okurdu, kitap okurdu, ağabeyimden gelen mektupları okurdu ; iki satırlık bir karşılık yazmak gerektiğinde de ya benim başımın etini yerdi ya da bir komşu öğrenci çocuğunun. Hiç kimseden yardım görmedi mi oturur, mektubunu eski yazıyla kendi yazardı.

Yedi kardeşten biriydi annem. Üstelik, İbrahim dayımla ikiz eşiydi. Birbirlerine hiç benzemeyen ikiz iki kardeştiler. Annemin bütün çocukluğu Bostanlıköy'deki evlerinde geçmiş. (Ninem öldüğünde, bütün kardeşler miras kavgasına düştü. Anlaşamayınca mahkemeye kadar

gittiler. O yoldan satıldı ninemin eviyle bahçesi. Bir doktordu galiba, bin sekizyüz elli liraya almış herşeyi. Annemin payına düşenle koluna dizdiği beş altın bileziği sonraları bozdurup bozdurup gün gün yedik. Annem hep "baba ocağım, rahmetli anamın evi, bahçesi" dediği bu yeri, yılların ardından, ağabeyim sekiz bin liraya yine geri aldı o doktordan.) Yunanlıların İzmir'i işgalinde annem delişmen bir kızmış, anlatırdı hep. Dedemin çektiklerini bir türlü unutmazdı. İşgalden hemen sonra Bostanlıköy'de kurulan Yunan karakolu, tellal çıkartıp kimin elinde, evinde tüfek, tabanca varsa getirip teslim etmesini istemiş. Dedem bunu duyar duymaz kahveden eve gelmiş, tüfeğini bahçedeki en sık mandalina ağacının dalları arasına saklamış. Giritli komşularından biri görmüş bunu, yememiş içmemiş, karakola yetiştirmiş: "Kürt Memedağa, gördüm, tüfeğini bahçesine sakladı." Dedem, Harput asıllıydı. Annemin dediğine göre, derebeyi imiş. Varlıklı, görkemli bir kişi yani. Çok kardeşliymiş. Kız kardeşlerinden biri gönlünü bir delikanlıya kaptırmış ve kaçmış ona. İki sevgili dağlara vurmuşlar. O ellerin dağları güzel dağlardır, yabandır, çıplaktır; ama yine de güzel dağlardır. İyi adam saklar. Dedemgil, bu nasıl olur diye küplere binmişler. Bir kız, koskoca Suyolcuları'ndan olacak; anasını, atasını, kardaşlarını tepecek, kimseye danışmadan sorgusuz sualsiz kendi bilip kendi beğendiğine gidecek, öyle mi? Dedemgil silahlanıp tezden atlanmış, ardlarma düşmüşler. Kızla oğlan kaçmış, bunlar iz sürmüş, kovalamışlar. Bir dağ köylüğünde kıstırmışlar. Köylü vermezden gelmiş. Dedem, ağzı köpük içinde "ateşe ve-

rir, taş taş üstünde komam köyünüzde, bilmiş olun!" de---- Namı deliye de çıktığından, şerrinden ürkmüşler. Köyün kocaları araya girmiş, "Etme, eyleme Memedaga," demişler. "Bir kez birbirlerine gönül düşürmüş bunları. Sen büyüksen, büyüklüğünü bil. Bağışla. Varsınlar, köyünüzden ırak bir yer de mekan tutsunlar. Namus namus diyorsan, masaldaki gibi yap. Al oğlanın mintanını, dağlardan bir yaban ceylanı vur, kanma bele, yüreğini de hançerinle oy, götür babanın önüne at; işte, de, işte yüreği o hayının." Dedemi razıdan getirememişler. "Ben babama yalan diyemem. Gözlerime mil çeker bir anlarsa..." demiş. "Verin oğlanla kızı bana. İşim var, işimi bitireyim." Kocalar susmuşlar. En yaşlısı, "bari," demiş. "Bırak, oğlana bir silah verelim, ölecekse dövüşerek ölsün." Dedem buna karşı çıkmamış. Oğlanı silahlandırmışlar. Salıvermişler. Sabaha kadar sürmüş müsademeleri. Gün ışırken tüfek sesleri dinmiş, ortalığı bir suskunluk sarmış. Köylüler çıkmışlar, bakmışlar: Oğlan ila ölü, kız da. İkisini de bir mezara koyup öyle gömmüşler. Dedem bu olaydan sonra durmamış, kaçmış memleketinden. Kaça kaça İzmir'e gelmiş. Kemerindeki sarı altınları bozdurmuş, bu bahçeyi satın almış, o iki göz odalı toprak evi bir başına yapmış. Komşu bahçenin kızı ninemi de alıp evine gelin getirmiş.)

Dedemi karakola çağırmışlar. "Benim tüfeğim yok," demiş, "Var, domuzluk etme," demişler. "Saklamışsın. Edebin namusunla getir, gel şunu." Dedem diretmiş. Kıramamışlar onun Kürt inadını. Falakaya yatırmışlar. Ağ-

zında diş bırakmamışlar. "Yok," demiş hep. "Benim tüfeğim yok."

Yüzleştirmişler. Yarı ölü getirmişler, mandalinanın dalları arasında saklı tüfeği elleriyle koymuş gibi bulmuşlar. Aylarca hapis yatmış. Sonunda hapishanenin gardiyanına para yedirmiş, kaçmış. Anadolu'nun içlerine geçip Kuvvayı Milliye'ye yazılmış. Bizim Askerle birlikte İzmir'e girenler arasında dedem de varmış. Gelmiş, kendisini ihbar eden komşuyu bulmuş, ağzına dayamış tüfeğinin namlusunu: "Ölümlerden ölüm beyen bakalım!" demiş.

"Ama," diye anlatırdı annem. "Komşu gavuru, ağlayıp hüngürdeyerek babamın ayaklarına kapandı. Karısı, çocukları, babamın bir elini bırakıp öbür elini öpüyorlardı. Babamı bir duraksamadır aldı. 'Allah belanızı versin!' diye bağırdı. 'O kadar çok insan öldürdüm ki, artık zoruma gitmeye başladı. Basın gidin burdan, birinizi bile gözüm görmesin!'

Komşular gün batınımdan önce pıllarını pırtılarını toplamış, gitmişler.

"Girit'e," derdi annem.

Babama vardığında yaşı onikyimiş. Babaannenler görücü diye geldikleri sıra, sokakta kızlarla oyun oynuyordum. Babam da çok kızmış, 'benim kızım daha ufak, eti ne, budu ne...' demiş.

Sonunda razı etmişler dedemi. Güzel bir düğün olmuş. Bahçedeki bütün ağaçları kağıt fenerlerle, "Yaşa

Gazi Mustafa Kemal Paşa" yazılı bayraklarla süslemişin

O Cumartesi günü sabahtan kadınlar gelin hamamına gitmişler, annemin iki eline kına yakmışlar. Pazar günü erkekler kendi aralarında eğlenmişler, akşamına ise baba evinin kapısına iki atlı kapalı bir fayton dayan- mış. Annem, dedemin yanma varmış.

"Eh, gidiyorsun, ha?" demiş dedem.

Ninem, annemin yerine:

"Gidiyor," demiş. "Artık onun da kendi evi oldu."

"O dakikaya kadar bana bir oyunmuş gibi geliyordu herşey," derdi annem. "Babama baktım, anneme baklım, içim burkuldu. Annem hemen anladı, kopup geldi. 'Sakın ha,' dedi. 'Sık dişini. Uğursuzluktur.' Dediğini yaptım, dişlerim birbirine geçili, önce babamın, sonra annemin ellerini öptüm. Babam uğurlamaya çıkmadı. Kapı önünde annem, ikiz eşim İbrahim, İsmail dayın, Ethem dayın, Musa dayın, Ahmet dayın, Vedatgiller, Güzin teyzem, Aliye ablam, öbür komşularımız bir dizin oldular. Baban, elimden tuttu, arabaya bindirdi. İki çeyiz sandığımdan birini arabacının yanına, öbürünü arkaya koydular güzelce. İsmail dayın atlara "Dehinlen, hadi!" diye bağırdı. Araba yürüdü. On dakikada bakla tarlalarının içindeki kısa yoldan tıngır mıngır Reşadiye'deki koca evine geldik."

Annemin beş çocuğu olmuş. İlki, ağabeyim. Erkek. İkincisi kızmış. Üç aylıkken ölmüş. İki de düşük. O bi-

rinci kızını hep içi yangın anardı: "Yaşasaydı, şimdi gelinlik çağına girmişti, can yoldaşım olurdu." (Kırkbir yaşındaydı, Muzaffer babamdan Esin'i doğurdu, Birinci kızına duyduklarını ona aktardı. İlk torunu erkekti çünkü.)

Babam, evini, karısını, iki çocuğunu ansızın bırakıp gittiğinde ben, yedi yaşındaydım. İlkokula gidiyordum. Güzdü. Okul önlüğüyleydim, Gülsefa'hanımın oğlu, sonra Doğa, Remzi, bir de ben dringa oynuyorduk. Bahçedeydik, babam üstümüze yürüdü. Belki daha önceleri gelmişti de biz sezinleyememiştik. Bahçeyi kuşatan taş duvarların bir ucundaydı. Nar ağacının dibine oturmuştu, bize bakıyordu. Dringa yüzünden Doga'yla çatıştık, sövdüm ben de.

Babam duvardan geçti, yanımıza geldi. Titriyordum. Doğa üç dringamı almıştı, anasına sövmüştüm, o ara babam olmasaydı Doğa beni döverdi, biliyordum.

"Niye kavga ediyorsunuz bakayım?" dedi babam.

Doğa kinle baktı bana.

"Anama sövdü," dedi.

"Ver dringalarımı benim," dedim. "Üç dringamı aldı, benimdi onlar."

Doga'nm omuzuna -büyük bir adammış gibi, Doga'yla arkadaşmışlar gibi- elini koydu. Bembeyaz bir el- di babamın eli, Maliye'de memurdu.

"O senin küçüğün Doğan," dedi. "hem bir daha öyle ayıp şeyler de söylemeyecek."

Bana döndü.

"Söylemeyeceksin değil mi?" dedi.

İstemiye istemiye "evet," dedim. Önlüğümün cebinden bütün dringalarımı aldı, Doğa'ya verdi babam. Doğa dringaları kaptı, kaçtı. Deli oldum.

"Niye verdin ona dringalarımı?" dedim.

Babamın yüzü aydınlık içindeydi, parlıyordu.

"O pis şeylerle oynamayasın diye..." dedi.

"Ama öbür çocuklar oynuyor..."

"Oynasınlar. Sen oynama. Sen okula gidiyorsun, onlar gidiyor mu?"

"Gitmiyor."

Gördün mü? Okula giden çocuklar dringa oynamaz."

"Ne oynarlar, peki?"

"Kitap okurlar, derslerine çalışırlar."

"Hiç dringa oynamazlar mı?"

"Oynamazlar."

Elimden tuttu, Gülsefa hanımların zeytinliklerine doğru çıktık. Babam lacivertler giyinmişti. Gömleği mavi beyaz çizgiliydi. Kravatı yoktu. Hünnap ağacının altına gelince durduk. Liman, uzayıp giden deniz, deli deli koşuşan körfez vapurları hünnapın dibinden olduğu gibi görünüyordu.

Babamla yan yana toprağa oturduk. Dizi dizime değiyordu. Tabakasını çıkardı. Bir hazır cigara yaktı. Göz- leri karartı içindeydi. Cigarasnı görmediğim bir çeşitte yakmış, içiyordu.

"Baba..." dedim.

Baktı. Beni görmeden baktı ama.

"Ne var?" dedi.

Hiçbir şey söylemedim. Sustuk. Çatalkaya'nın orlardan, körfezin bitim noktasında, bir gemi almış başını gidiyordu.

"Acaba nereye gidiyor bu gemiler*"

"Hangi gemiler?" diye sordu

Limandan yeni çıkmakta olan bir başka gemiyi parmağımla gösterdim. Kız gibi bir gemiydi, beyaz üstüne kavuniçi boyalı.

" O mu?" dedi. "O, İstanbul'a gidiyor."

Gerçekte İstanbul'a gitmiyor da olabilirdi. Başka bir ülkeye, adını hiç duymadığım bir limana, başka bir İstanbul'a da gidebilirdi. Babam yalnız "İstanbul'a gidiyor" demişti.

"Görsen," dedi. "Çok güzel bir şehir. Camilerle dolu, insanlarla dolu bir şehir."

"İzmir'den de güzel mi?"

"Elbet güzel," dedi. "Çarşıları daha kocaman, vapurları daha büyük. Sonra denizin üstünden geçen köprüleri var."

"Nasıl yapmışlar o köprüleri?"

"Basbayağı. Büyüyünce İstanbul'a gidersen, görürsün."

Aşağıda bizim eve bitişik, Remzi'lerin evinden bir adam çıktı. Gidiyorken bizi gördü babamla. "Hey!" de- di bağırdı. Babam oturduğu yerden cigaralı elini kaldırıp salladı. Remzi'nin babasıydı.

"N'apıyorsunuz orda?"

"Oturuyoruz," dedi babam

Remzi'nin babası ufak ufak güldü.

"Biz niye gitmiyoruz İstanbul'a?" dedim.

"Gitmiyoruz işte," dedi.

"Burası daha güzel de ondan mı?"

"Ondan değil ama," dedi babam. "Gitmiyoruz işte!"

"Peki, sen gitmek istemiyor musun hiç?" dedim.

"İstemez olur muyum? Kim istemez İstanbul'a gitmeyi?"

Bakıştık. Gözlerindeki karartı sanki çoğaldı, kopkoyu oldu.

"Niye gitmiyorsun, peki?"

Çenesi eğrildi. Dişleri sımsıkı:

"Gideceğim," dedi.

Sevindim.

"Gidersen, beni de götürür müsün?" dedim.

"Olmaz!" dedi.

"Niye?"

"Sen küçüksün ," dedi. "Sana kim bakar orda?"

"Annemi de götürürüz."

"O gelmez.

"Gelmesin. Ben sana hiç yük olmam, çalışırım ben de."

Yarım yarım güldü.

"Okulunu bitirmen gerek," dedi "Okursan, büyük âdâm olursun unutma."

Yerden bir taş aldım, Remzi'lerin kiremitliğine doğ-
ru var gücümle fırlattım.

"Ben okumak istemiyorum ki," dedim. "Büyük adam olmak da istemiyorum. Seninle İstanbul'a gitmek istiyorum."

Tuttu, koluyla beni sardı. Saçlarımı okşadı, damarlarımda akan kanın gümgümlü vuruşunu duydum. Babam, kesik kesik:

"Ben gittiğimde seni de aldırırım yanıma," dedi.

Yüzüne baktım. Soğuktu. Üzerinde kararlı, yapacağını yapacak insanların hali vardı.

"Sahi beni de yanına aldırır mısın baba?" dedim.

"Aldırırım, tabii," dedi. "Hele ben bir gideyim..."

"Ne zaman gideceksin?"

"Bilmiyorum," dedi.

İstanbullu gemi açıktan gidiyordu. İncecik, bir yol ardı sıraydı. Babam o gemideydi, İstanbul'a gidiyordu. Ben kalmıştım. Yalnızdım.

Kolundan çektim.

"Gitme!" dedim. "Gitme sen..." Sesim titriyordu. Kendimi küçülmüş, güçsüzleşmiş sandım.

"Gitmezsin değil mi?" dedim yeniden.

Ağzı eğildi, ağlayacak sandım. Yüzünü burdu.

"Gitmem," dedi. "Hem n'apacağım gidip İstanbul'a?"

Sesi, sesim gibiydi. Boğazıma katı bir şey gelip otur- du, ağlamaya başladım.

Elinin tersiyle gözlerimi sildi, yüzümü avuçladı.

"Ağlama," dedi. "Yakışır mı sana ağlamak?"

Bir daha gözlerimi sildi.

"Kocaman adamsın sen. Çocuk değilsin ki!"

Sustum. Önce o kalktı, beni de kaldırdı.

"Annen aramasın seni," dedi. "Merak eder sonra..."

Zeytinliklerden vurduk, yavaş yavaş indik. Biz indikçe deniz, liman, vapurlar yükseldi yükseldi, sonunda göremez olduk.

Çocuklar bahçedeki hünnapın altında oturuyorlardı. Babamı görünce hepsi ayağa kalktılar. İbrahim, babamın üstüne üstüne geldi. Babam durdu, ben de durdum.

"Ne o?" dedi babam.

"Halit bey amca..." dedi İbrahim, bıraktı.

"Hıı?" dedi babam.

"Şey.. Oğlun beni dövdü bugün!"

Babamın kaşları çatıldı.

"Niye dövdü, peki?"

İbrahim alt dudağını büktü, omuzlarını indirdi, kaldırdı.

"Ne bileyim," dedi. "Dövdü işte. Kendi ebe olmuyor, beni yapıyor hep."

Babam:

"Öyle mi?" dedi bana. Başım eğik:

"Öyle," dedim.

"Ben de onu akşama döverim bir güzel," dedi babam, İbrahim'e. "Kulaklarından duvara çivilerim onu,

bir daha seni dövemez."

İbrahim sevinçle öbürlerinin yanına gitti. Babamla önlerinden geçtik. İbrahim'e "sana sormazsam bunu ben..." dedim, dilini çıkardı arkamızdan.

Yokuşun başına gelince babam elimi bıraktı. Avuçlarımı ter basmıştı. Ne diyecek diye bekledim. Elimin ıslaklığını önlüğüme sildim. Karşımda çömeldi, önlüğümün iki yakasını kavradı,bir araya getirdi. Sonra yeniden düzeltti.

"Artık büyüdün," dedi. "Koskocaman adamsın ar- tık. Mahalle çocuklarıyla döğüşmeyi, dringa oynamayı fa- lan bırak. Onların yerine derslerine çalış. Okursan, adam olursun anladın mı?"

"Anladım." Dedim.

"İnsan okumazsa, ya çöpçü olur, ya iki ipli hamal..."

Yanaklarımdan öptü. Dudakları kuru, sıcaktı. Öptüğü yerlere iki kav düştü sanki.

Cebinden bir on kuruşluk çıkardı. Avucuma sıkıştırdı.

"Al bunu," dedi. "Ama sakın dringa alayım deme.; Pazar günü sinemaya gidersin, kavrulmuş fındık alırsın geri kalanınla."

Sonra doğruldu, gitti.

Ardından baka kaldım. Koşar gibi, bir kez olsun ardına bakmadan Yapıcıoğlu yokuşunu hızlı hızlı indi, Namazgah'a giden yolda kıvrıldı.

İçim ezik (Nedendi?), küskün, hınçlı, çocukların yanına döndüm. İbrahim, beni gelirken gördü, evlerine

kaçtı.

Babam "Tomaza'daki bir arkadaşımın çocuğu sünnet oluyor. Ben oraya gidiyorum. Düğündür, içilir miçilir. O saatten sonra dönmek için vasıta bulamam. Sen beni sakın merak etme, emi!" demişmiş anneme.

Birinci gün hiç merak etmedik. İkinci gün, annemin içine bir kurt düştü: "Acaba, içti falan da başına bir hal mi geldi?"

Mesaadet hanım bizdeydi o gün. Annemin kaygılarını boşa yordu. "Yok canım," dedi. "Halit bey, melek gibi adamdır. Kimselere uymaz. Bugün Pazar ya, hadi bir gün daha kalayım, Pazartesi doğru daireye giderim, akşam da eve... demiştir." deyip annemi avuttu.

Bekledik.

Pazartesi oldu, pazartesinin gecesi oldu, babam gelmedi. Annem bütün gece uyumadan bekledi. Salı sabahı erkenden kalktı, ağabeyimi okuluna gönderdi, beni giydirdi, elimden tutup babamın dairesine gittik ikimiz.

Babamın arkadaşı Safter beyi buldurmak için kahveci çırağı haber götürdü.

Annemle İtfaiyemin bahçesine oturduk. Safter bey bakına bakına geldi. Annem, o geliyorken ayağa kalktı, karşıladı adamı.

Safter bey biliyordu. Annemin gözlerine bakmadan:

"Halit gitti Ayş'anım!" dedi. "Yalnız, inanın, nereye gittiğini ben de bilmiyorum. Size bu kadarını dahi söylememem için bana yemin verdirdi. Ama, görüyorsunuz, yüzüm tutmadı size karşı."

Annem konuşmadan, yavaşçacık, demin kalktığı tah- ta sıraya oturdu. Talim alanına itfaiye erleri sabah idma- nına çıkmışlardı. Güzün ısırgan soğuğunda üstleri yal- nızca fanilalıydı. Başlarında sarı demirleri par par yanan miğferleri vardı. Çavuşun düdüğüne uygun, kollarıyla ba- caklarını yana açıyorlar sonra gürültüyle toplanıp avuç- larını baldırlarına vuruyorlardı.

Annemin gözleri çiçek tarhına dikiliydi.

Safter bey yanına ilişti onun.

"İnanın ki..." diye başladı, arkasını getiremedi.

Annem yerinden kalktı, beni çağırdı.

"Gel, gidiyoruz..." dedi. Elimden tuttu, avuçları ateş gibiydi. Konuşmadan İtfaiye bahçesinden yürüye yürüye Mezarlıkbaşı'na geldik, Namazgah'a saptık. Yapıcıoğlu yokuşunu çıktık.

Eve vardığımızda ağabeyim kapıda bekliyordu. Anahtarı yoktu.

"Açlıktan öldüm" dedi. "Nerdeydiniz?"

"Babamın dairesine gittik," dedim. "Annem, Saf- ter bey amcayla konuştu."

"Babamı görmediniz mi?"

"Görmedik," dedim. "Gitmiş. Safter bey amca öy- le dedi."

İnanmamış gözlerle anneme döndü.

"Gitmiş mi?" dedi. "Nereye gitmiş?"

Annem sofada bir yere çöktü. Sabah sulamayı unut- tuğu fesleğenlerin kokusu dinmişti. Aslanağızları da inat- larından açmamışlardı daha.

Annemi ilk kez o gün ağlarken gördüm.

TAKSİM ANITI ONUNDE BİR DELİKANLI

O 1944 YILI, Ankara'da büyük bir kış oldu; kar aylarca kalkmak bilmedi. İstanbul önlerine Karadeniz'den buzlar indi, gazetelerde resimleri çıktı; komşumuz berber Mustaf endi, sabah ayazı, dükkanını açmaya giderken yolda düşüp bacağını kırdı, aylarca yataklarda yattı.

Dünyada savaş sürüyordu. Ekmek karneyleydi; kömür de, Sümerbank'ın Amerikan bezi de. Şeker yoktu. Çayı çekirdeksiz kuru üzümle içiyorduk. Ulucanlar'daydık, bir buçuk odalı bir evimiz vardı, gücün gücüne sığışmıştık. Muzaffer babam (annemin ikinci kocası) Ulusal Matbaa'ya müdür olmuş, İzmir'den Ankara'ya taşınmıştık.

Ağabeyim o evden askere gitti. Bıyıkları belli belirsizdi, sesi yeni kalınlaşmıştı, Muazzez'i seviyordu hâlâ.

Yaz başında, Ankara'ya geldiğimiz günler annem se-

ferber oldu, iş bakınmıştı ağabeyime. O zamanlar (babamın bir akrabası) Emin bey, Elektrik Şirketi'nin müdürüydü, yanına memur olarak aldırdı ağabeyimi. Fahriye yengemi orada tanıdı, orada birbirlerini sevdiler.

Kışa doğru, bir akşam yemekteyken ağabeyim, ağzı dolu dolu:

"Celp geldi, yarın şubeye teslim oluyorum," dedi.

Hepimiz durduk, baktık.

"Askere gidiyorum, yani," dedi. "İstanbul'a, Hadımköy'e..."

Ertesi sabah okula gitmedim. Muzaffer babam, ağabeyime on lira yol harçlığı verdi, iki yanağından öptü, "Yolun açık olsun, güle güle git!" dedi.

Annemle Samanpazarı Askerlik Şubesi'ne kadar götürdük ağabeyimi. Şube kapısından bizi sokmadılar. Avluda kaldık. Bütün içeri alınanlar, öğlenleyin ellerinde kesilmiş "sülüs" lerle yeniden avluya çıktılar. Hepsi de asker elbiseliydi, ayaklarına altları kabaralı postallar giymişlerdi, zorla yürüyorlardı.

Gazete kağıdına sarılı sivil elbiselerini ben aldım.

"Öğleden sonra bir asker treni varmış, onunla sevkedeceklermiş bizi, öyle dediler..." dedi ağabeyim.

Giydiği asker elbisesi çok boldu, üzerinden akıyordu. Sabahleyin erkenden kalkmış, Mustaf endi'ye gitmiş, bir numara traş olmuştu; siperlikli asker şapkasının altındaki yüzünü bir anda seçip tanımak nerdeyse imkansızdı.

Annemin şıpınişi hazırladığı azık paketini koltuğu-

nun altına sıkıştırdı, boş eliyle annemin elini aldı, tutup öptü.

"Hadi, siz gidin," dedi.

Annem incelmiş, açılmış sesiyle:

"Azıcık daha kalalım," dedi.

"Hava soğuk," dedi ağabeyim, başını kaldırarak avlunun üstündeki göğe baktı.

"Kar topluyor. Yağacak."

Bana döndü, göz kırptı. Bakışlarıyla, "al, götür, durmasın, bozulacak." dedi, anladım. Annemi elinden çekiştirdim.

"Ne var?" diye sordu tedirginlikle.

"Gidelim, üşüdüm ben!"

Ağabeyim fırsat bildi.

"Soğuk, soğuk," dedi. "Gidin siz, hadi!"

Annemin koluna girdi, şubenin cümle kapısına götürdü. Asık yüzlü, kolu pazubentli nöbetçi dik dik baktı bize, sonra anlayışla bakışlarını başka yöne çevirdi.

Ağabeyim durdu, nöbetçiye sırtı dönük:

"Belki de akşam treniyle gönderirler. Gündüz gözüyle varmamız daha iyi olurmuş," dedi. "Siz gidin şimdi, öğleden sonra yine gelirsiniz."

Üçümüz de biliyorduk, akşam treni diye bir tren yoktu. Acemileri öğleden sonraki trene dolduracaklar, İstanbul'a posta edeceklerdi.

"Peki," dedi annem. "Biz saat birde yine geliriz. Sen bizi gözle, gelince görüver, emi! Bu kalabalıkta belki biz seni göremeyiz."

"Sen hiç merak etme," dedi ağabeyim, bana elini uzattı. Sıkıştık.

Kapının ağzında, kolu pazubentli nöbetçi ağabeyimi durdurdu. O kaldı, biz çıktık.

Öğleden sonra gerçekten kar yağmaya başladı. Yılın ilk karıydı. Askerlik şubesinin beton avlusunu bomboş bulduk. Ortadaki kameriyenin üstü kar tutuyordu, yerler yağmur ıslağıydı. Kapıdaki başka bir nöbetçi:

"Acemilere bakıyorsanız, hepsi öğlen treniyle gittiler, teyze!" dedi anneme.

Annem anlamamış gözlerle baktı yüzüne:

"Gittiler mi?" dedi. "Hepsi de mi?"

"Hepsi de."

Onbeş güne kalmadan ağabeyimden ilk mektubu aldık. Pulsuzdu, üzerinde okunmayan bir mühürle "Asker mektubudur, görülmüştür" yazıyordu. İyiymiş, rahatmış, acemilik döneminin ardından Fahrettin paşa amcaya çıkacak, Harbiye'deki Orduevi'ne aldırttıracakmış kendini. Adresini de veriyordu: "Hadımköy, III. Tabur, V. Bölük erlerinden, Hadımköy, İstanbul."

Annem, Muzaffer babamdan habersiz postayla on lira gönderdi hemen. Bir de benimle mektup yazdırdı: "Sevgili oğlum, mektubunu aldık ve çok sevindik. Biz iyiyiz. Bizi sakın düşünüp meraklanma. Kendine iyi bak. Burada çok kar var. Havalar hep soğuk gidiyor. Musta-

fendi amcan buzda kayıp bacağını kırdı. Çıkıkçı getirdiler, bacağı şimdi alçıda. Kardeşin okuluna devam ediyor. Baban da iyi, çok selamı var. Bize sık sık mektup yaz, habersiz bırakma. Sana biraz para gönderdim. İdareli kullan onu. Aybaşında yine gönderirim. Hasretle gözlerinden öperiz. Annen, Ayşe."

Kışı güç çıkardık. Nisan ayında hâlâ saçaklardan buzlar sarkıyordu, damlarda bir karış kar vardı. 23 Nisan bayramında da kar yağdı, stadyumdaki resmi geçite okulla gidemedik.

Okulların tatilinden sonra gelen bir mektubun içinden o resim çıktı. Ağabeyim, sivil elbiseler giymiş, başında kocaman bir fötr şapka, (asker traşı saçsızlığını gizlemek için olacak), elinde boru gibi kıvrık bir gazete, Taksim anıtı önünden bize doğru geliyordu. Elbise onun değildi, damalı takımı yoktu çünkü. Belki bir arkadaşından ödünç almıştı. Resme dikkatle bakınca anlaşılıyordu zaten. Bolcaydı, omuzları çok genişti, pantolonun ağı da sarkıyordu. (Fahrettin paşa amcayı görmüş, işini yaptırmış, Hadımköy'den Harbiye'deki Orduevi kantinine naklettirmiş, pazarları da böyle sivil giyinip izinli çıkabiliyormuş.)

Fahriye yengem de o aralar yıllık izinle Ankara'dan İstanbul'daki atiye ablasına misafir gitmişti. Resimde yoktu, ama o gün Taksim anıtı önünde sözleşmiş, buluşmuşlarmış.

Fahriye yengemi Atiye ablası getirmiş, Tranvayla

Taksim'e çıkmışlar. Ağabeyim, anıtın önünde, elinde gazetesiyle bekliyormuş. Atiye abla onu uzaktan gözlemiş, hiç beyenmemiş bizimkini.

"Kız, sen delisin," demiş yengeme. "Bu oğlanın ayılacak, bayılacak nesi var? Kara, kuru asma çubuğu gibi biri."

Yengem, "Faruk'cuğumu kimselere beyendiremedimdi," diye anlatırdı. "O gün Atiye ablam ilk kez gördü, hiç gözü tutmadı. Biz, buluştuk Taksim anıtı önünde, ablam bizi bırakıp gitti. Yürüye yürüye Maçka sırtlarına indik, ordan Taşokul'un altındaki bostanlarla incirliğe geçtik. Faruk'un Ankara'dan bir okul arkadaşı vardı, Turgut diye; Şair Nedim caddesinde otururlarmış, onlara misafirliğe gittik. Bir süre sonra kalktık, Kadıköy iskelesine geldik yine yürüye yürüye. Ben vapura binip eve döndüm, o da Harbiye'ye."

Ağabeyimin askerliği kırkaltı ay sürdü. 1340 doğumluları savaş var diye bir türlü terhis etmediler. Almanlar her yandan her yanı sarmışlardı, Edirne'den top sesleri duyuluyormuş, öyle bir söylenti vardı. Ulucanlar'daki mahallemizde gençler durmadan askere gidiyordu. Ekmeğin rengi daha da kararmıştı, asker tayını karaborsada elli kuruşa satılıyordu. Ayda bir, karneyle nüfus başına ikiyüz elli gramdan yediyüz elli gram şeker alıyorduk. Ninemin kırkı çıktığında evde bir gram şeker yoktu, annem pekmezle irmik helvası karmıştı.

Bir kez izinli geldi ağabeyim. Bir haftalığınaydı. Ye-

di günün yedisini de Fahriye yengemle geçirdi, yüzünü pek az gördüm. Bir sabah ben uyurken gitmiş. Yastığımın üzerinde bir gümüş lira buldum. "Uyanmasın, elleme" demiş anneme, öpmüş; tahtadan asker bavulunu almış, gitmiş.

Terhis olup akranlarından üç ay önce geldiğinde, eni konu şişmandı; yüzünün derisi gergindi, altın çerçeveli gözlükler takmıştı, bıyıkları vardı.

Eski işine girdi. O ara ulusal matbaa satıldı, Muzaffer babamı müdürlükten çıkardılar. Bir süre iş arandı, sonunda Balıkesir Orman İşletmesi'ne imtihanla muhasebeci oldu. Annem, Balıkesir'e gitmedi, kaldı. Ulucanlar'dan Küçükesat'taki bir bağ evine taşındık. Evin erkeği, ağabeyimdi. Muzaffer babam aydan aya para gönderiyordu. Esin, o ara yaşına girmemişti. Koyu esmer, kıvırcık saçlı, annemin durmadan gökmavisi şeyler giydirdiği, otobüste herkesin sevecenlikle bakıp sevdiği, şeytançekici bir kızdı. (Annemin kırk yaşında çocuk doğurmasına çok şaşmıştım, gücüme gitmişti. Onüç yaşındaydım, ortaokul birdeydim. Annemin Esin'le birlikte hastaneden çıkıp eve geldiklerinin haftasına arkadaşlarımdan para topladım; İstanbul'a ağabeyimin yanma kaçtım. Ağabeyim henüz askerdi, Harbiye'de, Orduevi'nin karşısındaki çukur bir dükkanı birileriyle ortaklaşa çalıştırıyordu. Müşterileri askerlerdi. İki gazocağında, çinko sahanlarla yumurtalar pişiriliyor, tahin pekmez karılıyordu. Daha parası olanlar, yumurtalarına sucuk doğratı-

yorlardı. Donmuş kavurma da vardı.

Ağabeyim beni görünce çok şaşırdı. "Annem doğurdu," dedim. "Hem de kız doğurdu. Muzaffer babamdan." Gözlerimi arandı, bulamadı. "Sen de bozulup kaçtın evden, öyle mi?" Sustum. "Birkaç gün kal burda," dedi. "Benim Cumartesi Pazar evci çıktığımda kaldığım bir odam var, orda yatarsın. Ama sonra eve geri dönmen gerek. Merak ederler." Burnumu çektim. "Kimse merak etmez," dedim. "Ben de onları merak etmiyorum hiç!"

Odası, bostanlara bakıyordu, Beşiktaş'ın üstündeydi. Sahibi çirkin, yaşlı bir rum kadınıydı. Önce mırın kırın etti, ağabeyim, "En çok bir hafta. Sonra dönecek, dedi."

Bir hafta sonra da döndüm, geldim.)

Esin yeniden yeniden yürüyordu, ağzı laf yapmaya başlamıştı. Badi badi evden çıkar, duvarlarına tutunarak köşeyi bulur, derken kaybediverirdik. Çağırmalarımızı duyardı, ama karşılık veremezdi ki. Araya araya bir asma kütüğünün altında, yapraklarla örtünük, üzüm koruklarını avuç avuç yerken bulurduk. Annem bir güzel döverdi: "Bıktım ben bu kızdan, bıktım, bıktım!"

Ağabeyim evi beklesin, gündüz biz yokken Esin'le anneme yoldaşlık etsin diye onbeş liraya bir kurt köpeği aldı. Üç dört gün hayvan ısınamadı bize, hep eski evini aradı, kaçmalara bile kalktı. Giderek alıştı ama. Sabahleyin otobüs durağına kadar ağabeyimi götürür,gelir, öğlen de 11,40 otobüsüyle beni uğurlardı. Dönüş saatleri-

mizi nasıl bilirdi, kestiremiyorum. Durakta onu hep bizi bekler bulurduk.

Annemin, Muzaffer babamın yanına gitmeyip Ankara'da kalışı, durumumuzu zora koşturdu. Aydan aya düzenli gelen paralar, yavaş yavaş eksildi, kesilir bile oldu. Annem üç günde bir kendi oturur, mektup yazardı, eski yazıyla. Her mektup yakınmaydı, para isterdi. Muzaffer babam mektup yazmayı sevmezdi. Annemin mektuplarından bunaldığında kısa kısa telgraflar çekerdi. Bir telgrafında "Yüzelli telledim," diyordu. İki ay o yüzelli liranın gelmesini bekledik. "Posta da kayboldu mu, ne," diye ağabeyim elinde o telgrafla postane postane dolaştıydı.

Sonunda Balıkesir'e gidilmesi kararlaştırıldı. Annem eşyalarımızı denk yaptı; bir arabayla, ağabeyim aldı, istasyondaki anbara götürdü, teslim etti. Biz de trenle Balıkesir'e gittik.

Ağabeyim, Fahriye yengemle bizim arkamızdan hemen evlendi. Annem, bunu nice sonra öğrendiğinde çok kızdı. Oğlu, gençti, yakışıklıydı, Rudolph Valentino gibiydi; (Asri Sinema'da, sessiz "Şeyhin Oğlu" filmiyle hayal mayal hatırlıyorum onu.) Fahriye yengem gibi 'yoksul bir laz kızı'nı değil, zengin, malı mülkü yerinde 'çok daha güzel' birilerini almalıydı. Ağabeyim, itiraz edeceğini bildiğinden bize ne nikahını haber vermişti, ne düğününü.

Annem, yıllarca yüzledi bunu ağabeyime; ne zaman kızsa, konuyu deşer, söylenirdi. Fahriye yengemle bu yüzden küs kaldılar, anca torununun doğumu barışmalarına yol oldu.

Evlenmesiyle birlikte ağabeyimin bütün serüvenleri bitti. Biz, Balıkesir'den İzmir'e yeniden döndük. Mahalle arkadaşı Şuayyip seyyar postacıydı, sık sık Ankara'ya gidiyordu; her gelişinde ağabeyimden haber getirirdi bize.

"Ayş'anım teyze, senin Faruğun selamı var. Bu gidişimde onlara da uğradım."

Annem hiç ilgilenmiyormuş gibi, sözde aklı başka yerde:

"Öyle mi? Nasılmış bari, arada bir anası olduğunu aklına getiriyor muymuş?" diye sorardı.

"Karı koca işe gidip geliyorlar," diye anlatırdı Şuayyip. "Fahriye de iyi, oğlun da. Maltepe de güzel bir ev tutmuşlar. Bir apartman. Gittim, gördüm. Beş odalı, büyük bir daire. Geçen gün telefon da taktırmışlardı."

Annem sözü çevirmek için:

"Kahve mi içersin, yoksa soğuk bir şerbet mi ezeyim sana?" derdi.

"Sağ olasın Ayş'anım teyze, ne o, ne o," derdi Şuayyip. "Zaten oturuculardan değilim."

Şuayyip'le evden çıkar, Gary Tobacco'yu geçer, Milli Kütüphane'nin arkasından Kemeraltı'na çıkardık. Şuayyip'in kahvesi, yarışçıların kahvesiydi.

"Ya'u, kahvesizlikten anam ağladı, gel surda birer

kahve içelim," derdi, birlikte cam önündeki bir masaya otururduk.

"Ayş'anım teyzem çok kızıyor ağabeyine, ha?"

"Kızıyor."

"Kadın haklı bana kalırsa. Faruk böyle yapmamalıydı. Bir ana, oğlunun mürüvvetini görmek istemez mi?"

"İster herhalde."

"Bu kadar erken evlenmek, bence enayilik. Sen ne dersin?"

"Benim hiç niyetim yok. Yakar mısın?"

Birer cigara yakışırdık. Anlatırdı:

"Alireis mahallesinin kızkıranıydı senin ağabeyin. İkiçeşmelik'te ne kadar yahudi kızı varsa hepsini sıradan geçirmişti. Üç kızı bir arada idare ettiğini bilirim. Muazzez'i hatırlıyor musun?"

Başımı sallardım.

"Haklısın, sen o zaman küçüktün daha. Muazzezler yaz için Gülsefa hanımlara misafir gelmişlerdi; ağabeyin, kızı bir günde tavladı, kendine bağladı hemen. Kız, aşkından tutuşmuş, gitti. Her gün o ona yazardı, o ona. Ağabeyin dayanamadı bir gün, atladı, İstanbul'a gitti kızın peşinden."

Ağabeyim Muazzez'i hiç unutmadı. Muazzez de çoktan evlenmiş, çoluk çocuğa karışmıştır şimdi. Arada bir de olsa, Alireis mahallesine misafirliğe geldiği o günleri; sıcak, bunaltıcı yaz gecelerinde kendisini dikizlemek için taraçada yatan mahallenin yeni yetme oğlanlarını, To-

paltı'na çıkan eğri bayırdaki savaş korkusuyla bir zamanlar zorla kazdırılmış sığmaklarda ağabeyimle gizlice dudak dudağa öpüşmelerini, Gülsefa hanımların avlusundaki kayısı kokulu erik ağacını, Kale'nin altındaki bakla tarlalarını (mevsiminde baklalar çiçek açar, araları kırmızı yaban gelincikleriyle dolu, ortalığa baygın bir koku yayarlardı), mahallenin en çapkın delikanlısı diye ünlenmiş ağabeyimi (fenerci Memedağanın oğlu Şuayyip'in hayattaki tek dostu) hatırlar mı ki?

"Muazzez onun büyük aşkıydı. Belki ilkti, ondan."

Muazzez'e tututlduktan sonra ağabeyim güreşi bile bırakmıştı. Altınordulu Arap Sait çok yalvar yakar olmuş, dinletememişti. Çalışsaymış, devam etseymiş, ağabeyim milli takıma bile girermiş, yazık etmişmiş kendine.

Şuayyip'in aklı almıyordu bir türlü.

"O isteseydi, ne kızlarla evlenirdi. Annenin yanında söylemiyorum, ama kadın haklı. Ben evlendim de n'oldu? Hiç!"

Şuayyip, ağabeyimden önce evlenmişti, iki çocuk babasıydı.

"Uslandı mı dersin?"

"Bilmem."

"Yok, benim bildiğim Faruksa o, uslanmaz."

Ama uslandı ağabeyim, kırdı kazığını, oturdu. Karısını seviyordu. Fahriye yengem üzerine titriyordu onun,

bir dediğini iki etmiyordu. Rahatı pek yerindeydi.

Ankara'da bir ara dükkan açtı, züccaciyelik yaptı; karısı "malulen emekli" ye ayrıldığında (kalp hastasıydı) İzmir'e ninemin evine göçtüler. Annem onlar İzmir'e geliyorken Ankara'ya taşındı yine. Ben askere gittim, döndüm, Ankara'ya yerleştim. Ankara'dan da İstanbul'a.

İstanbul'dayken çıkageldi bir gün. Yine eski günle- rin delikanlısıydı, şen şatır, uçarı.

"Şarkıcı olacağım," dedi. "Sahneye çıkıp dünyanın parasını kıracağım. Herşeyi düşünüp bir güzel ayarladım."

Karımla hiç sesimizi çıkarmadık. Üç ay kaldı bizde. Gelirken yanında bir de akerdeon getirmişti; misafir odasına kapanır, notalarını açar, "Mu! Mu!" diye garip ses- ler çıkarır, habire çalışırdı.

Kimse, olmaz bu iş, sen vazgeç bu sevdadan., demedi ona. Ben karışmadım. Muzaffer babam demedi, (annem öleli bir yıl olmuştu), Şuayyip demedi, Fahriye yengem demedi, eniştesi doktor Hilmi bey demedi, kayınbiraderi Kenan bey demedi, (Kenan bey üstelik avukattı da) ve herkes sustu.

Kışbaşı ağabeyim İzmir'e döndü.

"Daha hazır değilim," dedi. "İzmir'de, hele bu kış bir hazırlanayım, yaza, ver elini sahne!"

O yaz da geldi; ağabeyim, "hazır değilim," dedi. "Bir yıl daha lazım bana."

Üç yaz geçirdik. Oğlu Alman Lisesi'nin giriş sınav-

larını kazandı, onlar da toplanıp İstanbul'a geldiler ailecek.

Sahneye çıkma işini ne o söyledi, ne de ben sordum. Böyle bir şey olmamıştı, hiç geçmemişti sanki. Belki bir düştü, yalnız ben görmüştüm.

Ninemin bahçesinden toprağın bir parçasını satmıştı, o parayla Kadıköy'de bir ev tutup yerleştiler. Karı kocanın emeklilik gelirlerine müzik derslerinin gelirleri de eklendi. Şarkıcılık, ağabeyimden oğluna devredildi.

Hevesi bitti sanıyordum, bitmemiş. Oğluna dehşetli kızdığı bir gün, bağıra bağıra:

"Alırım mikrofonu elime, çıkarım sahneye, şarkı söylemek neymiş, hepinize gösteririm," dedi.

Bunu söylediğinde yaşı ellibirdi ve Taksim anıtı önündeki o eskinin delikanlısı saçlarını çoktan "Kolleston 4" le boyamaya başlamıştı.

SAHİ PERİHAN VAR MIYDI?

İZMİR'DE YAĞMURA kimse kızmaz. Günlerce yağar. Düzenli ince, kendi bildiği havada. Kadifekale-'den Karşıyaka yağmurda çizgilenip yayvanlaşır. Çatalkaya hep kapalıdır. Dağın iki ucu birleşmiş gibi görünür, körfezin ağzı kaybolur, deniz sararır.

Pencereler yağmur buğusu tutar. Camların ardındaki insanlar evlerinde hayaletmişcesine dolaşırlar. Sokaklar seyrelir; duraklar, vapur iskeleleri, tren istasyonları yalnızdır.

Güz, yağmurlarla gelir. Kışın sürer, ilkyaza girmeden çok önce damların kiremitlerinde yosunlar yeşerir; kırlarda pisiotları, yabani turplar, radikalar, ebemgümeçleri fışkırıp boy atarlar. Yağmur üzerlerine yağar, hiç durmaz.

Denize uzanmış beton direkli zengin gazinolarında çipura ızgarası, trança şiş yapılır, müşterilere sunulur. Yasef in meyhanesinde (Havra sokağı'ndan saptınız mı, Sa-

kıp beyin zerzavat hanına varmadan, soldan birinci sokağın ağzındadır hemen.) yaz, kış sardalya vardır. En has adamımız Ali, kapı ağzındaki kurulu mangalında sardalyaları ayçiçeği yağına tavaya salar.

Yasef te adamı iki türlü ağırlarlar. Bir karafaki dolu rakı ve on çeşit meze (fasulya plakisi, kırmızı pancar turşusu, fava, midye dolması -tek- yaprak sarması -tek- Arnavut ciğeri, bir kesimlik beyaz peynir, roka salatası, söğüş baş eti ve sıcak sıcak sardalya) ikibuçuk liradır.

Dileyen Foça şarabı içer. Yalnız kırmızısından. Ya- sef beyaz şarabı dükkanından içeri sokturmaz. Beyaz şa- rap isteyene; "Git, şıra iç," der. "Kemeraltı'nda kupa kupa satıyorlar."

Yaz gelip yağmurların ardı kesilene kadar saat akşamın beşi dedi mi, herkes kendiliğinden Yasef e düşer. Diplerde, bulaşıkhaneye bitişik masa bizimdir. İlk gelen Ziya olur. Ali'yle ağız şakası yaparlar, yağmuru konuşurlar. Usta Yasef, yıllardır her akşam bıkmadan aynı şeyi söyler Ziya'ya.

"Hayır, seninkiler daha gelmedi. Başlaya dur, birerli ikişerli gelirler şimdi."

Ali Rauf gelir, Nevzat gelir, Adnan gelir, Kör Galip gelir, Kenan gelir; masayı doldururlar. Altıya doğru, sevmenin tadı damağımda, ben gelirim.

"Nerde kaldın oğlum? Yine Perihan'la mıydınız?"

Sarışın, dümdüz saçlı, gözlerinin rengi her bakana

göre değişik bir kızdı. Yaşı, onyedi. Gelişkin. Adı Perihan. Topaltı'nda oturuyordu. Bütün isteği, çok büyük, çok ünlü bir oyuncu olmaktı. Belediye Şehir Tiyatrosu'nda figüran. Belki bu yılbaşında kadroya alacaklar. Zihni Rona söz vermiş. Avni Dilligil, "Hamlet" i oynuyor. Mezarcı rolünde Salih Tozan. Saraydaki kadınlar arasında Perihan da vardı. Askerler; Ziya, Ali Rauf, Adnan, Kenan ve Kör Galip. Hasan Mutaf (Yasef e bir gün olsun gelmedi) sözü olan bir rolü oynuyordu. Konuşmalı.

"Necile'yle berabermişsiniz yine!"

Bahribaba parkının denize karşı sıralarından birinde oturuyoruz. Yağmur aralanmış. Ayaklarımızın dibinde küçük birikintiler. Kışın erken akşamlarından biri. Rızabey Aile Evi'nin odalarında gaz lambaları yanıyor, önünden Güzelyalı tranvayları geçiyor. Eshot durağında kimseler yok.

"Zürafa falan değil, merak etme!"

"O kadınla gezmeni istemiyorum."

"Niçin?" diye soruyor aldırışsız.

"Yahya beyin dostuymuş."

Yahya bey, Kemeraltı'ndaki en büyük kundura mağazasının sahibi. Belediye Encümeninde de aza. Demok- rat Partili. Sözü çok geçiyor. Necile'yi dost tutmuş. Alsancak'ta bir ev döşemiş ona. Necile, "Hamlet" te Ofelya'yı oynuyor.

"Yahya bey umurumda değil benim," diyor.

"Olabilir. Ama benim umurumda."

Ölgün lambaların ışığında bile gözlerinin şavkını görüyorum.

"Kıskanıyor musun yoksa?"

"Kıskanıyorum," diyorum.

"Ben kendimi bilirim," diyor. "Necile'den bana kötülük gelmez."

Ama gelebilir. Yahya bey tekin değil çünkü. Parası çok. Şerif Remzi'lerin yanındaki incir mağazası da onun. "Narin Bar" ı ayın iki üç gecesinde kapatır, eşi dostuyla sabahlara kadar eğlenirdi. Necile, İzmir'e gelmeden "Narin Bar" daki Gönül'le oturuyordu. Bıraktı kızı, Necile'ye tutuldu. Gönül bir sabah otel odasında bileklerini ciletle kesti, intihara kalkıştı bu yüzden; zor kurtardılar.

Perihan biliyor bunu. (Bütün İzmir Gazeteleri yazdı, Yeni Asır resimleriyle vermişti.)

"Yarın provanız var mı?"

İstersem, bizim çocuklardan da öğrenirim bunu. Yalan söylemesin bana istiyorum.

"Var. Saat onbirde."

"Ne zaman biter?"

"Üçte falan!"

"Gelip alayım mı seni?"

"Boş musun ki?" diyor.

"Yetişirim."

Sabah postası saat altıda başlar, birde devredilir. Garajlara gidişim, hasılatı yatırışım, ikiyi biraz geçer. Eve

giderim, biletçi üstümü değişirim, üçten önce bile olurum tiyatronun kapısında.

"Gel istersen," diyor.

"Belki bir sinemaya gideriz," diyorum. "Gider miyiz?"

İzmir'de sinemaların çoğu üç film oynatır, beş dakika istirahatları yoktur. Hiç kesintisiz filmlerde insan sevdiğinin elini ağır ağır okşar, kolunu omuzuna atar, çevreden kimse bakmıyorsa göğüslerine doğru iner, pardesünün altından bacaklarını eller.

"Geç kalmaz mıyız sonra?"

"Kalmayız."

Kalkıyoruz. Kış otlarını çiğneye çiğneye keçi yollarından Varyant'a çıkıyoruz. Nikah dairesi'nin arkasındaki saat kulesinin altında duruyoruz.

"Hava soğumuş!"

"Hava soğumuş," diyorum ben de.

Ortalık mangal kömürü kokuyor. Eşrefpaşa'dan bakınca Karşıyaka'nın ışıkları bir dizi.

"Yarın üçte almaya geliyorum," diyorum.

"Gel, bekliyorum ben de," diyor.

Dönüp gidiyor. Yeşil bir manto sırtında. Yakaları kalkık, beli dar. Kuşağını da iyice sıkmış. Ayakkapları makara topuklu. Ağır ağır yürüyor. O köşeyi sapınca durağa gidiyorum. Konak'a inen ilk otobüse atlayıp Mezarlıkbaşı'ndan Yasef e koşuyorum. İçim ılık. Şaraba göreceğim gelmiş.

"Nerde kaldın, oğlum? Yine Perihan'la mıydınız?"

Kazmirci mağazasını kapadıktan sonra en sona ka- lan Cengiz de geliyor, takımı her akşamki gibi rehin kal- maktan kurtarıyor.

Ertesi günü Perihan benimle sinemaya gitmedi.

"Çok işim var, gelemeyeceğim," dedi.

Üsteleyecektim, Adnan'la Ziya geldiler, havayı boz- dular.

"Akşam repo," dedi Ziya. "Buca'ya, Hasanlara gi- diyoruz, hadi, sen de gel!"

Perihan'a inat, çocuklarla Buca'ya gittim; iki büyük şişe şarabı tek başıma içtim, sarhoş oldum.

Galip'in aklına uyup Ziya'yi da yanımıza kattık, Bu- ca'dan İzmir'e geze geze döndük. Şehre vardığımızda Ka- difekale'den gün vuruyordu. Şehir; Karşıyaka'sıyla, Te- pecik'iyle, Alsancak'ıyla, Güzelyalı'sıyla uykudaydı he- nüz.

Ankara Palas'm merdivenlerine oturduk. Cigara ver- diler, almadım.

"Bu oğlan fena!" dedi Galip.

"Aşık, n'olacak," dedi Ziya. "Şarabı bile burnuyla içti, görmedin mi?"

"Bir şeyim yok benim," dedim.

"Var," dedi Galip. "Yalan söyleme, çarpılırsın. O kız, senin başını yakacak sonunda. Bak, dediydi dersin."

Ziya hâlâ kibrit aranıyordu.

"Necile'yle ne alıp veremediği var onun? Karı nerede, bununki de orda. Birbirinin kıçından ayrılmıyorlar."

"Belki Yahya'nın bir arkadaşına peşkeş çekeceklerdir," dedi Ziya. "Bunlar, öyle anasının gözü insanlar. Birlerlerinin pezevengi hepsi. Sen kiminle yatıyorsun, şim- di? Falancayla mı? Ya'u, arkadaşı yok mu şunun? Var- dır. Söyle de yapıversin bana onu, derler. Bazan seninkini bana, benimkini sana verip değiş tokuş da yapıyorlarmış. Oh, keka!"

"İçine sıçayım bu dünyanın," dedi Galip. "Paran var mı, her bir bokun var. Karılar, kaloriferli evler, hususi otomobiller, Herifçioğlu, tiyatronun sahibi sanki."

Galip, Necile'ye âşık. Deliler gibi hem de. Kadının İzmir'e gelmezden önce Yeni Sinema'da "Dağların Kı- zı" diye bir filmi oynamıştı; Galip o filmde Necile'yi gör- dü, o saat vuruldu. ("Bir gün gelecek," derdi. "İstanbul'a gideceğim, kendi adıma bir tiyatro kuracağım: Yalnız kadınlarla dolu bir oyun yazacağım. Başrol Necile'nin. Re- ji de benim. Bir tek erkek rolü olacak oyunda, ben oynayacağım. Necile metresim olacak.")

Bir yerlerden doğru bir bülbül sesi geldi. Galip ku- lak kabarttı.

"Duydunuz mu?" dedi.

"Neyi ?" dedi Ziya.

"Karabülbüldü, öttü."

Üçümüz de susup dinledik. Kuşun sesi uzun bir iç çekişiyle bize kadar vardı.

"Vay anasını! Şehrin göbeğinde bülbül olur mu?"

Sese doğru gide gide bülbülü arandı, yerini tutturamadı.

"Benzettik herhalde," dedi Ziya. "Bülbül değildi, belki saka falandı."

İlk tranvayla Galip'i yolcu ettik. Alsancak otobüsü- ne Ziya'yı bindirdim, ben de eve döndüm, anahtarımla ses etmeden kapıyı açtım. Sofadayken, annem:

"Sen misin?" diye ünledi. "Yeni mi geliyorsun yoksa?"

"Hayır," dedim sesimi değiştirerek. "Çişe kalktım."

Yatağa attım kendimi, anında uyudum.

Düşümde, Perihan'la Yahya bey bir odaya kapanmışlardı; Perihan çırılçıplaktı, kuştüyü yataklara kendi gibi çırılçıplak uzanmış Yahya beyin göğsüne kapanarak kara, uzun kıllarından öpüyordu herifi. Pencerenin önün- deki çiçek açmış kiraz ağacına çıkmıştım, içeriyi seyredi- yordum. Cama yumruğumla vurdum, duyuramadım. Tek- me attım, cam kırılmadı. Bir ara Yahya bey (deyyusun oğlu, sanki anlamış gibi) yataktan kalktı, geldi, pencere- nin perdesini yüzüme örttü, ter içinde uyandım.

Galip'in dedikleri doğru çıktı. Perihan, sonraki günlerde hep kaçtı benden. İki kere, gece oyundan sonra Necile'yle birlikte onları Yahya beyin hususi'siyle giderken gördüm. İnkardan gelmedi.

"Evet," dedi. "Hep birlikte bir eğlenti vardı, oraya gittik. Nejat beyle tanıştırdılar beni. Çok beyendim."

"Zengindir, değil mi?"

"Onun da hususisi var. Karşıyakalı."

"Evine de gittin mi?"

"Şöyle bir uğradıktı."

Üstünde uçuk renk bir deri manto vardı, ayakkapları yüksek topukluydu.

"Mantomu beyendin mi?"

"Beyendim. Nejat bey mi aldı?"

"İstanbul'dan getirtti. Behar'dan. Beyoğlu'nun en iyi dericisiymiş."

Benden yedi yaş büyükmüş Nejat bey. Yedeksubaylık yapmış, üniversite bitirmiş, Heykel'de babasının tü- tün işletmesi varmış.

"Yahya beyin en iyi arkadaşı. İçtikleri su ayrı gitmiyor."

"Sana da Necile gibi başrol verdirtecek mi tiyatroda?"

"Konuşmadık, ama istersem, yaptırır. Yahya beye bir söylemeye bakar. O da Avni beye söyler, olur."

"Olur, evet, tabii.." dedim.

"Bundan sonra eskisi gibi buluşur muyuz yine, bilemiyorum," dedi. "Nejat bey, iyi bir oyuncu olmak için çok okumalı, çok çalışmalısın, dedi. Dünya kadar kitap verdi bana. Lisan da öğrenmeliymişim."

"Nece öğrenmeliymişsin?"

"İngilizce. Öğrenebilir miyim dersin?"

"Tabii, neden olmasın!" dedim.

Deri mantosunun bileğini sıyırdı, yeni saatini gös

terdi.

"Geç kalmışım, gidiyorum," dedi.

"Bugün pazartesi, tiyatro kapalı," dedim.

"Sözüm var," dedi.

Parkın dışına kadar onu yolcu ettim. Benzincinin ağzında ayrıldık. O gitti, ben kaldım.

Akşam Yasef te olanları anlatmam gerekmedi, her- kes çoktan duymuştu.

"Boş ver," dedi Ziya. "Bir kız için üzülmeye değmez. Bir yenisini bulursun, olur biter."

Galip süzdü süzdü, Ziya'ya dönüp:

"Oğlan hâlâ âşık," dedi. "Bunda yenisini bulacak hal yok."

"Biz de o pezevenkler gibi yapalım. Senin Nevber'in kardeşi Sevim'i alsın. Pekâlâ kız."

"Beyenmez," dedi Galip.

İşte "Foto Cengiz"in çektiği resim, o günlere rastlıyor. Saman İskelesi'ndeymişiz. Poyrazh bir gün. Saçlarımın dağılmasından belli. Gözlerimde yenilginin hüznü. Bıyıklarım, sanki daha incelmiş. Ağzıma doğru bir cigara tutmuşum. Yanar. Dumanı tütüyor. Alt dudağım sarkık. "Perihan" deseler ağlayacakmışım gibi. Resmin gerilerinde deniz var. Dalgakıranın en ucundaki fener bile gözüküyor. "İş bu resim" diyor üzerinde. Benim yazım. "Perihan kıza aşık olduğum günlerde çekilmiştir. Halimi gösterir,"

Pek de güzel gösteriyordu.

"O, Nejat bey mi her ne boksa, bir gece yolunu ke- sip bıçaklıyalım, istersen," dedi Ali Rauf.

Galip, "Başımız belaya girer," dedi. "Herif paralı. Emniyet'te selam dururlar. Bizim anamız bellenir."

"E, n'olacak bu oğlan, peki?" dedi Ziya, "Ya'u, şu- an bakın bir!"

Dediğini kimse yapmadı. Bakmadılar bana.

"Kaç gündür işe de gitmiyor. Sinemaya gidelim, belki avunursun diyorum, hayır! Yasef e gel, diyorum, hayır! Dün, Hasan Mutaf la evlerine dayandık, hadi, balığa, dedik; yok, gelmem, canım istemiyor, dedi yine."

"İstifa ettim," dedim.

"Yok canım! Yeni bir iş mi buldun?"

"Ankara'ya gideceğim," dedim. "Ağabeyim çağırdı."

"Ne varmış ki Ankara'da?" dedi Ziya.

"İmtihanlara hazırlanacağım."

Hepsi döndüler. Ali Rauf:

"Ne imtihanlarıymış bu?" diye sordu.

"Hariç'ten orta bitirme'lere gireceğim. Ağabeyim, askerlik kapıya dayandı, dönüşünde elinde bir diploma olsun, bir yere memur girersin, dedi."

Susuldu.

"İmtihanları verdin, sonra?" dedi Galip.

"Askere gideceğim."

Bahribaba parkında, Perihan'la her zaman ikimizin oturduğu kanepede oturuyorduk. Konuşmadan birer ci-

gara daha içtik, sonra kalkıştık, beni eve kadar getirdiler. Ayrılırken, Ziya:

"Bari bu akşam gel Yasef e," dedi. "Son bir kez kafaları çekeriz."

"Gelirim," dedim, gitmedim.

Sabah erkenden Ankara otobüsüne bindim.

O resmin çekildiği günün üstünden beş yıl geçti, İzmir'e adımımı olsun atmadım. Askerlik dönüşü Ankara'da kaldım. İstanbul'daki üçüncü yılımda, annemin ölümünün ardından İzmir'e uğradım bir ara.

Yazdı, Kemeraltı'ndaki şerbetçi Atıfta karadut içiyordum, bardağı tutan elim titredi.

O da beni gördü. Geçecekti, geçemedi. Geldi. Şerbeti yarım bıraktım.

"Çok değişmişsin," dedim.

Karşılık vermeden yanım sıra yürüdü. Konak'ın başına geldik. Büyük bankanın önünde buzlu badem satıyorlardı. İkibuçuk liralık aldım, uzattım. Başını salladı, "İstemem," dedi.

"Çok severdin."

"Eskidendi o," dedi.

Foto Ali Balım'ı geçtik. Hapisane yıkılmıştı, Millet Hastanesi'nin önü adam almıyordu, ziyaret günüydü ga4 liba.

Tiyatronun beton iskeletine sırtımızı verdik, Bahri baba parkına girdik.

Durdu. Ben de durdum.

"Yeni mi geldin?" diye sordu.

"Evet."

"Ankara'daymışsın diye duymuştum."

"Şimdi İstanbul'dayım. Annem öldü, bir iş için geldim. Çarşambaya döneceğim."

"Bugün ne?"

"Pazartesi," dedim.

"Yarın buluşalım mı? Konuşurduk."

Başımı salladım.

"İskelede bekleyeyim," dedi. "Kaçta?"

"Sen kaçta istersen?"

"İkide."

"Olur."

Elimi sıktı, bir yabancılık duydum. Gitti.

Belediye'de otururken Ali Rauf anlattı. Benden sonra bir süre Nejat beyle olmuş. Nejat bey bu! Bir yeni Perihan bulmuş, vurmuş buna tekmeyi. "Tiyatrodan da ayrıldıydı," dedi Ali Rauf. "Ortada kaldı kız. Bereket çok sürmedi. Bir akrabası varmış, deniz gediklisi, onunla çarçabuk evlendiler. Hepimiz düğüne gittik. Bir sen yoktun, bir de Ziya."

İskele'de bir arabaya binmemizi istedi, geçenlerden birini çevirdim, bindik. Adresi söyledi.

"Neresi burası?"

"Bizim ev," dedi.

Alsancak'ta, İkinci Kordon'a bakan bir aparmanın

önünde durduk.

"Asansör bozuk," dedi. "Dört kat çıkacağız, kusura bakma."

Güzel bir daireydi, iyi döşenmişti.

"Evlenmişsin," dedim.

Yandaki bir odaya geçerken;

"Üç yıl oldu, boşandık," dedi. "Geçinemiyorduk."

Bluzunun önünü açmıştı. Terli koltukaltlarını lavanta çiçeğine buladığı bir pamuk parçasına siliyordu.

"Bir kızım var. Dört yaşında şimdi. Yuvada."

Karşımda durdu.

"Otursana, niye ayaktasın?"

Pencere kenarına oturdum. Evin içi serindi. Gazi-kadınlar'dan fırdolayı eden imbat açık camlardan odayı dol duruyordu.

"Bir içki alır mısın, buzlu?"

"İçki içmiyorum," dedim.

"Neden? İçerdin ama."

"Ülser. Doktor bıraktırdı."

İnanmazcasma yüzüme baktı. Güldü.

"Ben içebilir miyim?"

İç dememi beklemeden aynalı büfeye gitti, açtı, bir viski şişesi çıkardı, bardağa üç parmaklık doldurdu; susuz, bir dikişte içti.

Yanıma oturdu.

"Beni hiç arayıp sormadın bunca zaman," dedi.

"Gerek var mıydı?" dedim.

"Senden beklerdim."

Sözü çevirmek için;

"Tiyatroyu da bırakmışsın," dedim. "Lisan öğrendin mi bari?"

"İngilizceyi bayağı söküyorum. Epeyi de işime yarıyor. Burada ecnebi çok, NATO kum gibi kaynıyor. Hep- si de paralı insanlar. Avuç avuç dolar bozduruyorlar. Bir dolar, karaborsada dünya kadar lira.."

Yerdeki halıya bakıyordum. Kuşa benzer şekiller vardı üzerinde, tam ortasında kıpkırmızı bir Selçuk gülü açmıştı.

"Seni niye çağırdım, biliyor musun?"

"Bilmiyorum," dedim.

"Seninle birbirimizi sevdik, ama, hiç yatmadık."

Halının saçakları ayağımın altındaydı, papucumun burnuyla kıvrılmışlarım düzelttim.

"Belki dedim, benimle yatmak istersin. İster misin?"

Başımı kaldırdım. Gözlerinin içinde eski, yeşil mantolu, makara topuklu, sarışın, düz saçlı, yaşı onyediye he- nüz varmış bir Perihan aradım.

"Gel, hadi!" dedi, elimden tutarak ayağa kaldırdı, banyoya bitişik yatak odasına götürdü. Perdeler çekikti, içerisi loşlaşmıştı.

"Soyun, sıkılma! Bir zamanlar benden beklediğin, bu değil miydi?"

Bluzunu çıkardı, sutyenle kaldı. Sırtını döndü:

"Çözer misin şunu?" dedi.

Kopçayı ayırdım.

Yatağa sırtüstü yattı, elini uzattı, elimi tuttu. Çekti. Kurtuldum. Tuvaletinin aynasında kendimi görmemek için arkamı döndüm. Soyunurken dizlerim titriyordu.

Yanına uzandım. Etini elledim. Dudaklarımdan öp- tü. Yumuşacıktı, Topaltı'nın kavurucu poyrazıyla çatla- yıp kabuklanmamıştı.

Yapamadım. Hiçbir şey yapamadım. Kendi kendimin olamadım. Bir süre bekledi. Herşeyi yaptı bana, yine yapamadım. Saçlarımın dibinden başlayan ter kuyruk sokumuma indi, gözlerim karardı, elimden gelse ağlayacaktım. Benim yerime o ağladı. Görmeyeyim diye başını yastığın altına sakladı. Kocaman, belki de iki kişilik bir yastıktı, altında kaybolmuştu.

Sessizce giyindim.

Bir şey, herhangi bir şey (ne olursa olsun bir şey) söylemek istedim, içimden gelmedi. Korkulu düşlerdeki gibi ağzım açsam bile, sesim çıkmayacak sandım, korktum.

Yaz öğlesindeki Birinci Kordon'a indim. Bulutsuz güneşte denize akan lağımları martılar doldurmuştu.

Gazikadınlar'dan Konak'a kadar onca kilometrelik yolu tek başıma yürüdüm.

MUZAFFER BABAM

KAPININ ÜSTÜSTE üç kez çalmışına uyandık. Ortalık yeni yeni ağarıyordu. Yarı uykumda ekmekçinin atı- nın ayakseslerini duymuştum, geceli çok olmamıştı da- ha, saat altı sularıydı.

Karım kalkıp kapıya çıktı. Gözlüklerimi buldum, pijamamla sofaya geldim. Birileri sokak kapısını sessizce kapadı, ürkek adımlarla merdivenlerden bize doğru yaklaştı. Muzaffer babamdı.

"Hoş geldin, baba," dedi karım, buyur etti.

Muzaffer babam eşikte durdu, girmedi. Bir eliyle pervaza tutundu, öbür elini boşluğa uzattı, kırık dökük bir sesle:

"Ayşe'yi kaybettik," dedi.

Hastanenin teneşirinde yatan annemi görmeye gitmedim. Benim için hâlâ Amerikan Hastanesi'nin üçüncü katındaki 14 numaralı odanın pencereden yana olan karyolasında, başı beyaz sargılar içinde yatıyordu. Beyin ameliyatından çıkalı üç gününü doldurmamıştı. Konuş-

muyordu. Bakıyordu. Zaman zaman bizleri tanıdığından kuşkulanıyordum. Dişleri sımsıkı kenetliydi. Gözleri canlıydı yalnız. Bütün canı gözlerindeydi. O üç gün içinde ne o bizle konuşabildi, ne biz onunla. Belki dediklerimizi duyuyordu; ama karşılık veremiyordu, komadaydı.

Üç günmüş süresi komanın. Kırksekiz saatin sonunda çıkarsa çıkar, kurtulurmuş hasta. Kırkdokuzuncu saa- te girdi mi, ölür gidermiş. Annem de öyle öldü işte.

Ölüsünü ancak ertesi günü alıp kaldırabildik. Ameliyatla hastane masrafı üçbin lira tutuyordu; Muzaffer babam bir yandan, ağabeyim bir yandan, ben bir yandan güç devşirdik; getirdik, hastanenin veznesine yatırdık, buzhanedeki ölüyü aldık.

Öğle namazında Nişantaşı camiindeydik: Ben, Muzaffer babam, ağabeyim, Ziya, Şuayyip, Osman, bir de şoför Hasan. Turgut sonradan yetişti. Yaz öğlesiydi, gölgelerimiz güdüktü, hepimiz cami avlusunun akasyaları altında terliyorduk.

Cenaze arabası önde, iki takside biz, Feriköy mezarlığına geldik. Camidekinden daha az bir kalabalıkla annemi hazır açılmış bekleyen mezarına bıraktık, çarçabuk döndük.

Gece, evde ölü yemeği yedik: Sahanda peynirli yumurta, cacık, rengi kırmızı, tadı kaçık kocaman bir karpuzumuz vardı sofrada. Birer ikişer lokma aldık, boğazımızdan geçmedi, bıraktık.

Esin, o günler on yaşma yeni basıyordu.

Babamın çoluk çocuğuyla evini barkını ansızın bırakıp gitmesinden ancak üç yıl sonra, annem, Muzaffer babama vardı. Eskiden mi tanışırlardı, bir rastlantıyla mı tanışmışlardı, babamın ahbaplarından biri miydi, bilemiyorum. Hiç yabancılık çektirmedi bize. Üvey babalık da etmedi, tam babalık da. Sessiz, soluksuz, az konuşan, çok hızlı yürüyen, incecik bir adamdı. Selanikliydi; annem, kavgaya tutuştu mu,"Dönme, pis yahudi, n'olacak!" diye kızdırırdı onu.

İstanbul'da varlıklıca bir ailenin çocuğu olarak büyümüştü. Rüştüye'den sonra Viyana'ya gitmiş. Güzel Sanatlar'ı bitirmiş. İlk savaş öncesinin Viyana'sını, başkent Berlin'i anlatırdı bize, çekilmiş resimlerini gösterirdi: Bir taş köprü...İki yanında havagazıyla yanan süslü fenerler... Köprünün kemer hizasında kabartma melaike heykelleri... Birinci taş ayağındaki saçlı sakallı, elinde üç çatal mızrak tutan bir adam heykelinin önünde Muzaffer babam durmuştu, resimden bize bakıyordu. Yarı Osmanlı, yarı Avrupalı olamaya çabalayan gencecik bir adam. Ürkekçe. Aklında kimbilir neler var? Babası Osman bey, mektuplarında hep yakınıyor. İstanbul'da hayat bildiği gibi değilmiş, herşey ateş bahasıymış, savaş kapıya dayanmışmış. Bu milletin Enver'le Cemal'den daha çekeceği varmış, öyle gösteriyormuş durum. Ona göre davranmalıymış o da. Burda sikke kesmiyormuş. İnsan, ayağını yorganına göre uzatırsa, mesele değilmiş. O, onun yaşındayken, Selaniklerde...

İzmir'de, Yeniasır gazetesinin klişehanesinde çalı-

şıyordu. Annemle evlenmeden önceleri bir karısı varmış, iki de çocuğu. İkisi de kız. ("Pis. Pasaklının teki. Kızları da öyle yetiştirdi. Muhakkak.") Eski karısıyla çocuklarına nafaka veriyordu. Ankara'ya biraz nefes alalım diye göçüldü. Ulusal matbaa'nın müdürlüğü hem bol paralıydı, hem rahat bir işti. Ama Muzaffer babam parayı bir günden bir güne parayı sevmedi. Üç gün çalışıp kazandıysa beş gün boş oturdu, uçan kuşa borçlandı. Annem de eli açık bir kadındı, hiç para tutmazdı. Gençti o zamanlar, savaşın zor günlerine bile bana mısın demiyordu. Yıllar onu değiştiremedi.

Ulusal matbaa'nın kapanmasından sonra Balıkesi- r'e geçip yerleştik. Kasaplar Mahallesi'nde, iki odalı, iki katlı bir ev tutmuştu Muzaffer babam.Alttaki tek odada evsahibimiz Naciye hanım (yaşlı, beli bükük, masallardan çıkma bir nine) oturuyordu. Bir keçisi, üç beş tavuğu vardı; sabah, erkenden keçiyi çobana verirdi. (Şimdi büyük, çok katlı apartmanlar kurulmuş, koca bir mahalle olmuş tren yolunun kenarı. Naciye hanımın orda mendil kadar bir toprağı, zerzavat ekiliydi. Annemle beni yanma katar, ilkyazın başlarında yürüye yürüye, tarlalardan, bağların içlerinden geçip bahçesine giderdik. Devlet hastanesine bitişik gecekondu dükkanlardan sele zeytini, fırından da sıcak sıcak ekmek alırdık. Naciye hanımın bahçesinde el dokusu kilim ortaya yayılırdı, üzerine otururduk. Topraktan yeni bitip boylanmış taze sarımsakları, soğanları söküp söküp ekmekle sele zeytinine ka-

tıklar, iştahla yerdik. Arada İzmir treni, Bandırma otorayı geçerdi. Gökyüzünde Türk Hava Kurumu'nun pır [pır uçakları dolaşırdı. Uçağı görünce kalkar, Soğanların, sarımsakların aralarından tıksoluk koşar, avazım çıktığı kadar bağırırdım: "Tayyareci amca, tayyareci amca, bilet at, bilet at!")

Muzaffer babam Orman İşletmesi'ndeydi. O yaz annem Ankara'ya gideceğim diye tutturdu. Büyük oğluna göreceği gelmişti. Balıkesir'i sevmediğini biliyorduk; giderse, geri gelmeyeceğini de. Nitekim gitti, bir daha dönmedi. Yazın sonlarına doğru, beni de Ankara'ya çağırdı.

Muzaffer babama karşı, nedendir bilinmez, hep bir güvensizlik duyardı. Bu güvensizliğini ölünceye kadar sürdürdü. Oğulları daha bir yakındı ona. Gerçekte değildik. Kendi başımıza buyruk olduğumuzda; evden, anadan, babadan kopmak, bağlı kalmaktan kat kat çekiciydi bizim için. Annem, oldum bittim çocukları yetişip hayata atıldıktan sonra her birinin birer zengin kızla evlenerek kendisini rahata erdirecekleri düşünü kurardı. ("Elimi sıcak sudan soğuk suya vurmayacağım. Bir ay büyük gelinimle, bir ay küçük gelinimle otururum. Torunlarım olursa onlarla uğraşırım, başka bir şey yapmam. Oğullarımı ne güne büyüttüm? Onlar bana bakarlar.")

Gazi lisesinin arkasındaki bir ara sokakta nohut oda ' bakla sofa bir eve sığınmıştı annem. Balıkesir'den geldiğim gün fırında karnıyarıkla kalbura basma yaptı. Ağabeyim de akşam yemeğine kaldı. Muzaffer babamın döneceği yoktu, hepimiz biliyorduk bunu. Ağabeyime gö-

re, İzmir'e gitmeliydik. Annem, İzmir işine de yanaşmadı. Göçebelik canına tak dedirtmişti, artık belli bir yerde oturup kalmak istiyordu.

Muzaffer babam, Balıkesir'de çok kalmadı, istifa etti işinden; İzmir'e geçtiği haberini aldık. Tariş'e girmişti. Annemin yazdığı mektuplar hep cevapsız kaldı. Para da göndermedi. O yaz tatilinde annem, "Sen git bari," de- di. "Git, bak, n'apıyor bu adam?"

Tek başıma İzmir'e gittim. Trenle. Ethem dayımlara indim. Alsancak'ta, önünden her dakika trenlerin geçtiği bir evde oturuyorlardı. Küçük kızı Nurten bir gedikli ile nişanlanmıştı, Nurhayat bekardı; Nurettin, Kahramanlar kulübü'nde sol açık oynuyordu.

Muzaffer babamla bir öğle paydosunda buluştuk. İlk olarak:

"Yemek yedin mi?" diye sordu.

"Yemedim," dedim.

"Gel öyleyse," dedi, birlikte limanın ağzındaki sey- yar köftecilere gittik, yaşlı incir ağacının altına kurulmuş yerden bitme masaların birine oturduk, fasulya piyazıyla ızgara köfte yedik.

"Otelde kalıyorum," dedi. "İki ay oldu geleli. Annen nasıl?"

"İyi," dedim. "Seni merak ediyor. Para bekliyor."

"Geçen ay gönderecektim, gönderemedim. Bu ay bir şeyler yapacağım."

"Mektuplarımızı almadın mı? Ağabeyim de iki tane

yazmıştı."

"Aldım. Elim erip de iki satır yazamadım. Çok ayıp oldu oğlana."

Muzaffer babamla her gün buluştuk aşağı yukarı. Her gün limandaki köftecilere gittik, hep aynı lafları konuştuk. Paydos saati bitince ben bir başıma İzmir'i dolaşmaya çıkıyordum. Akşama doğru Ethem dayımlara dönerdim. Yengem, Nurhayat'la birlikte tulumbadan su çeker, taşlığı yıkardı. Duvar diplerinde mor akşamsefaları bitmişti; kahkaha çiçekleri suyu yediler mi, dikbaş kesilirlerdi.

Biz çocuklar geceleri taşlıktaki yer yataklarında yatardık. Gece hiç bitmezdi. Gökyüzü her zaman yıldızlar- la doluydu. Yattığım yerden göğün koyulmuş lacivertli- ğini seyreder, düşünürdüm. Nurettin, o günün antreman yorgunluğunu çıkara çıkara horuldardı.

Sabah gün ağarırken Ethem dayım kalkar, tulumbadan yengemin çektiği suda elini yüzünü yıkar, çarçabuk kahvaltısını yapar, sefertası elinde kapıyı gürültüyle üstümüze kapayarak çıkar, işe giderdi. Çok kısa bir süre sonra evi temellerinde sarsılırcasma zangır zangır titreterek ilk tren Buca'ya geçerdi. Arkası gelirdi artık. Tren- ler durmadan geçerler, otoraylar ıslığa benzer bir ses çıkararak inlerler, kapının önüne kadar gelen manevra lokomotifleri düdük çalıp hışımla solurlardı.

Yengemin ardından Nurhayat da kalkmış olurdu. Yattığım yerden çayın kokusuna karışmış kızarmış ek-

mek kokularını duyardım. Alaşehirli varlıklı bir ailenin kızı, Devlet Demiryolları Alsancak işletmesi gardöfrenlerinden Ethem Üçer'in onyedi yıllık karısı (Nurhayat'ın, Nurten'in, Nurettin'in, Yılmaz ve Çetîh'in annesi, Suyolcularından Kürt Memedağa'nm üçüncü gelini) Hay- riye yengem, kahvaltı sofrasını küçük bahçesinin en seç- kin yerine kurar, masanın üstünü kendi eliyle donatırdı. Yine kendi elleriyle yaptığı turunç reçelinin hoş kokulu, yarı acımsı bir tadı olurdu.

"Ye," derdi. "Çok zayıfsın sen, ye! Bol bol ye ki, kuvvetlenesin. Erkek çocukların kuvvetli olmaları gerek. Kız kısmı, az yese de olur."

Muzaffer babam hastalanmış. Tariş'ten öyle dediler. Bir otelde kalıyormuş. Basmahane'de. İşe gelmemiş.

Gittim, oteli buldum. Üç yataklı bir odada, kapıya yakın olanında yatıyordu.

"Ciğerlerim," dedi. "Yaz günü, yine üşütmüş olacağım. Otelcinin çocuğuna ilaçlarımı aldırdım. İki gün yatayım, bir şeyim kalmaz."

"Ben Ankara'ya dönmek istiyorum," dedim.

"Ne zaman?"

"Yarın bile gidebilirim."

Yastığının altından cüzdanını çıkardı.

"Tren biletini al. Annene de söyleme hasta olduğumu. Söylemezsin değil mi?"

"Söylemem," dedim.

"Önemli değil, benim için. En geç çarşambaya kal-

karım. İyi olduğumu söylersin. Cumartesiye kadar da para gönderecekmiş, de. Fuar açılınca sizi İzmir'e aldıracağım. Ona göre hazırlansın annen."

Vedalaşmadık. Otelden çıktım. Basmane'den bir otobüse binip Saman İskele'sinde indim. Ticaret Odası-'na gittim. Muzaffer Babamın büyük kızı Semine, Tica- ret Odası'nda çalışıyordu. İlkti, karşılaştık.

"Baban hasta," dedim. "Basmane'de, bir otelde yatıyor."

Ayakta durmuştum. Otur dememişti.

"Benim Muzaffer adında bir babam yok," dedi.

"Çok hasta," dedim. "Ciğerlerinden üşütmüş. Bel- ki de ölür."

"Ölsün," dedi. "Bizi bırakıp giderken düşünmeliydi."

"Ona doktor götür," dedim. "Ben yarın Ankara'ya dönüyorum."

Başını kaldırıp yüzüme baktı.

"Sana vazife mi, senin baban mı ki bu kadar üstüne düşüyorsun?" dedi.

Sustum. Döndüm, yürüdüm.

Otelde Muzaffer babamı dalgın, uyuyormuş gibi ya- tar buldum. Gözlerini açtı.

"Sen misin?" diye sordu. "Hani, bugün Ankara'ya gidiyordun?"

"Yarın gidiyorum," dedim. "Ethem dayımla sana bir doktor getirelim mi, ister misin?"

"Çok mu hastayım acaba?"

Elini tuttum. Sıcacıktı.

Ethem dayım, Demiryollarının doktoruna açıktan para vermiş, alıp getirdi.

"Bu otel odasında olmaz," dedi doktor. "Bunu bir hastaneye kaldırmamız gerek."

Ethem dayıma yine iş düştü. Koştu, ona buna gitti, Muzaffer babamı aynı gün Memleket Hastanesi'ne yatırdılar.

Söz vermiştim, sözümü tuttum. Anneme, Muzaffer babamın hastalığından, Ethem dayımın onu hastaneye yatırışından tek kelime anlatmadım. Elimin boş gelişine zaten çok kızmıştı. (Bunca yıl sonra, bugün de annemin Muzaffer babama kızma nedenini bilemiyorum. Ne zaman bir araya gelseler, annem hep kızardı Muzaffer babama. Söylenir, incir çekirdeğinden kavga konusu çıkarır, habire haslardı onu. Çok eski, çok birikmiş, bir türlü karşılanmamış bir kini vardı sanki. Muzaffer babam uysal bir kişiydi, hiç kızmazdı, hiç kavga etmezdi. Oturur, dinlerdi yalnızca, hep susardı. Annem, kavgalarında haklıydı da ondan mı? Kim bilsin. Annemin yaşarken çok çektiğini biliyorum. Ne birinci, ne ikinci kocasından, ne de çocuklarından güldü, denemez. Öldükten sonra mezarını yaptırmak birimizin olsun aklına gelmedi. Kafamıza dank ettiğinde ise iş işten geçmişti. Bütün bir gün, karım, ben, kızkardeşim Esin; Feriköy mezarlığında dört dolandık, yerini bulamadık. Çok iyi hatırlıyordum oysa.

İ nce, meyilli yolu kameriyeli bir mezarda bitiyordu. Bir albayın çok sevdiği karısının mezarıydı, ne zaman annemin mezarına gitsem, başucunda taze çiçekler bulurdum, kadının mermer üzerine bir de resmi işlenmişti. O mezardan en fazla on adım sonrasında annem yatıyordu. Taşı yoktu, ama teneke levhada numarası vardı. Zaman, teneke levhanın boyalarını akıtmış, güneşle yağmur silmişler. Çevre öylesi levhalarla doluydu. Mezarcı, "İsterseniz," demişti. "Beyendiğiniz sahipsizlerden birini vereyim size, taşı ona dikin!"

Ama, saklamamak gerek; Muzaffer babam, annemi severdi. Bunu, şunu şöyle yaparak göstermezdi, yine de bilirdik biz. Ezikliği, küçülmüşlüğü arasında anneme dolu gözlerle bakar, içini çeker, sevgisini suskunluğuna kata- rak durmadan çoğaltırdı.

Annemin ilk olarak hastalığının farkına da o vardı. Doktor doktor dolaştırır, o hastane senin bu hastane be- nim annemi yatırır, ağabeyimle bana, "Bu kadının has- talığı bir başka," derdi. "Doktorlar yanlış teşhis koyu- yor. Kimse anlamıyor."

Bunu kafasına takmıştı iyice. Aldı, İstanbul'a getir- di annemi. Bize yerleştiler. Doktor Erdoğan söz olsun diye gelip yokladığında, Muzaffer babama hak verdi. Onun isteği üzerine annemi bu kez Amerikan Hastanesi'ne yatırdık. Röntgen, gerçeği ortaya koydu. Kadının beyninde tümör vardı, kocamandı.

Annem ameliyat konusunda hiç direnmedi. Dokto-

ra:

"İyileşecek miyim ameliyat olursam, doktor?" de- di, sordu.

"Tabii," dedi doktor.

"Ölmem, değil mi?"

"Daha neler, valide!" dedi doktor. "Her ameliyat olan, ölür muymuş!"

Annem doktorun elini tuttu.

"Ben kadersiz bir kadınım, doktor," dedi. "Çok çektim. İki oğlum var, ikisi de bana yar olmadı. Küçük kızım on yaşında. Bunların eline kalmasın istiyorum. Beni ona bağışla!"

Esin bugün yirmiyedi yaşında. Evli, Dokuz yaşında bir kızı var, annemin adını taşıyor. Muzaffer babam tek başına küçük Esin'i büyüttü, yaşlara erdirdi, kendi eliyle de evlendirdi. Hep birlikte oturuyorlar.

"Annemi gerçekten sevmiş miydin baba?"

Yüzüme bakıyor, susuyor. Küçük Ayşe mutfakta annesi Esin'le yemek yemek üstüne bağıra bağıra kavga ediyorlar. Ayşe, bamya yemekten hoşlanmıyor. Peynirli yumurta istiyor. Annesi, "Hayır efendim," diyor. "Bamya yaptım, bamya yiyeceksin. Senin dediğin değil, benim dediğim olacak bu evde."

"İkisi de Ayşe," diyor Muzaffer babam.

O an damadı Ekmel ikimizin resmini çekiyor. Karşıyaka. Denize çıkan sokaktaki bir evin dördüncü kat bal-

konundayız. Muzaffer babam vapur iskelesine sırtına dönmüş bana bakıyor. Gözlerinin bebeklerinde üç Ayşe var: Kızı, torunu ve annem.

BİR BILETÇININ ANISINA

Doksan kişilik "White" marka otobüs, Eşrefpaşa-'dan başlayıp Mezarlıkbaşı'da biten İkiçeşmelik yokuşunu sabah sessizliği içinde ikinci vitesin homurtusuyla iniyor. Paykoç bisküvi fabrikasının yapışkan kokusu beklemekten üstüme başıma sinmiş. Otobüsün sesine, kapıya çıkıyorum. Şoför Nazmi usta tam durmadan yavaşlıyor, ön kapıyı açıyor, bir tek ayak hareketiyle kendimi kapıdan otobüse atıyorum.

Otobüs biletçilerle şoförleri sabah postasına bu yarı uykulu insanlarını toplaya toplaya duraklar dışı bir yolculuk sonunda Garajlara varıyor. Daha hava karanlık. Biletçiler yol karpinlerini almak için İdare'ye giriyorlar; şoförler otobüslerin başına gidiyor, kontak açıp motorları çalıştırıyorlar. Karpin, Eşrepaşa-Konak'a yazılı. Şoförüm değişmemiş, Emin Çöker. Katip Memedali kutudaki biletlerin ilk çıkış numaralarını karpine yazıyor, veriyor.

Kuru bir ayaz. Otobüsün içi soğuk. Emin Çöker bismillah çekip el frenini koyveriyor; göbeğine dayanan di-

reksiyonu ustaca kullanarak otobüsümüzü öbür otobüslerin arasından çıkarıyor; bir çırpıda, herkesten önce kendimizi Basmane'ye atıyoruz.

"İlk biziz, meraklanma," diyor.

Derdimiz, saat altı ile yedibuçuk arasındaki işçi seferlerinden yapabildiğimiz kadarını, hatta çoğunu yapmak. O seferlerde bilet ücreti, dokuz kuruş. Ama bir kuruş yok. Herkes on kuruş veriyor. O bir kuruşlar bir buçuk saat içinde bazı günler yirmi, yirmibeş lirayı buluyor. Bütün iş, şoförde. Günün o saatlerinde Konak'tan Eşrefpaşa'ya yolcu bulmak mümkün değil. Konak'tan hızla (ve boş) Eşrefpaşa'ya çıkıyor, dolu iniyoruz. Hıncahınç hem de. Emin Çöker duraklarda fazla eğlenmiyor. Durduğumuz an, gözü aynada. İnen indi mi, benim zil vurmamı beklemeden gaza basıyor.

Saat yedibuçukta işçi seferi bitiyor, biletlerin onbeş kuruşluk olanları işleniyor. Artık koşmuyoruz, artık acelemiz yok, arkamızdan atlı kovalamıyor. Sabah ganimetinden yararlanmak için Emin Çöker otobüsü Namık Kemal Bulvarı'nm ara sokaklarından birine çekiyor, duruyor. Emin Çöker, "Sipahi Ocağı" cigarası içer. İkişer fırında yumurta, ikişer ıspanaklı boyoz, bir kiloda sıcak lokma alıyorum. Otobüsün içinde ağır ağır sabah kahvaltımızı yiyoruz. Benim birinci, Emin Çoker'in belki onuncu cigarası bittikten sonra yeniden işe çıkıyoruz.

Sabah postası onbeş günlüktür. Onbeş günün sonunda postalar değişir, ya öğlenci ya da gececi'ye geçilir;

Öğlenciler, sabah postasından işi saat tam birde teslim alırlar, akşamın sekizine kadar götürürler. İzmir'de otobüs seferleri bir çok semtte gece oniki dedi mi son bulur. Konak - Alsancak, Konak - Kültürpark - Alsancak seferlerinin sonuncuları, geceyarısmdan sonra birdedir.

Gececi olduğumuz günler, Emin Çoker'in kızı Nazlı üç gözlü sefertasıyla babasına akşam yemeğini getirir. Sa- at sekize çeyrek kala onu Konak'taki hareket dairesinin önünde bizi bekler buluruz. Sabah postasının dışında çoğu kez ikimizi yeni otobüslerle Alsancak hattına verirler. Nazlı, bizimle Alsancak'a biletsiz gelir. Küçük hareket dairesinin arkası, demiryolu parkıdır. Otobüs sıraya gi- rer, beklerken biz parkta bir kanepeye oturur, Nazh"m getirdiği yemeği yeriz; Etli, yoğurdu bol kereviz, zeytin- yağlı kuru fasulya ve teltel irmik helvası.

Emin Çöker açıktan açığa dememiştir ama, Nazlı'yı bana "münasip" görür daima, Nazlı, geçen yıl Enstitüyü bitirdi. Akşam Kız Sanat Okulu'nu. Elinden iyi dikiş geliyor. Bana da bir ipek frenk gömleği dikti. Babasının giydikleri hep onun elinden çıkma. Beş çocuğun ikinci büyüğü. Birincisi evli. Üç yıl olmuş evleneli. Damat, Kırkağaç'ta çiftçilik yapıyor. Nazlıdan sonrakiler oğlan. Araları birer ikişer yıl. En küçükleri geçen yıl ilkokula başladı.

"Bu yemeği kim yaptı?"

Nazlı utanmış, başını eğiyor.

"Annem. Helvayı ben kardım. İyi olmuş mu?"

İrmik helvasının iyiliği, fıstıklarının pembe kavrulmuşluğundan belli olur. İki diş vurmasıyla ezilip dağılmak ağızda.

"Çok güzel olmuş," diyorum. "Eline sağlık!"

Memnun, mutlu, solur gibi konuşuyor:

"Afiyet olsun!"

Emin Çöker, Romanya göçmeni. 1941 yıllarında, savaşın şiddetlenmeye yüz tuttuğu sıralarda çoluk çocuğu toplamış, Türkiye'ye gelmişler. Ellerinde avuçlarında pek bir şey yokmuş. Devlete gidip "benim İbrail'de şu kadar tarlam, şu kadar bağım bahçem vardı, hepsini teptim, geldim. Verin bakalım onların karşılıklarını bana," demeyecekmişim?" derdi. "İbrail'de de ipipillah sivri külah bir adamdım ben. Meslek diye bir şoförlüğüm vardı, o kadar. Tuna'dan gemilerin getirdiklerini kamyonuma yükler, daha içerlere taşırdım. Yük başına şu kadar ley kazanırdım. Irmağın kryıcığında bir kira evim vardı; Bedriye ile Nazlı o evde doğdular, oğlanlar burda, Türkiye'de."

İzmir'in denizini bir günden bir güne sevmedi. "İbrail'i, o koca Tuna'yı görmeliydin," derdi. "Tuna'nın, ben denizim diye bir iddiası yoktur, ama onu denizden ayırana aşk olsun derim ben. Kışın bir dalga yapardı, vur- duğunda geceleri uyku tutmazdı beni. Tuna balıkçıları bile korkarlardı. Gemiler limandan ayrılmaktansa demirli kalmayı tercih ederlerdi."

(Yıllar sonraydı, İbrail'e yolum düştü, gittim. Emin

Çoker'in anlattığı İbrail'di, hiç değişmemişti. Büyük ana caddeyi, taş duvarla çevrili stadyumu, belediye bandosunun her pazar saat dokuzla onbir arasında konserler verdiği şehir parkını, bütün ara sokakların eninde sonunda vardığı limanı, Tuna'ya paralel kordon boyunu, sıra sıra antrepoları, İzmir limanındakilere eşit tahmil - tahliye vinçlerini, ırmağın antrepolardan sonrasını tutmuş sıra sıra balıkçı meyhanelerini, şimdi şehrin gerilerine çekilmiş Türk mahallesini - tek katlı, ufarak teferek evlerin bahçelerindeki ağaçlara ipler gerilmiş, çivide basılmış çamaşırlar asılmıştı; duvarları badanalıydı, pencerelerde, saksılar içinde küpeçiçekleri vardı - gördüm. Her şey Emin Çoker'den dinlediğim gibiydi. İbrail'e gelmeden önce, toz toprak içinde ve ırmağın bittiği yerde otobüsten indim, araba vapuruna yayan girdim. Sıtma ağaçlarıyla kaplı iki adanın kıyıcığından geçerek karşı yakaya vardık. Tuna bulanık akıyordu. İskelenin berisinde delikanlılar balık tutuyorlardı. İri, bizim sazanlara benzer, kazma dişli Tuna balıklarını iplere dizmişlerdi. Otobüs mısır tarlalarıyla bölünen asfalttan uçar gibi giderek kırk dakika sonra İbrail'e varmıştı.)

Almanların Romanya'yı işgalleri sırasında Türk mahallesinin çoğu delikanlıları Alman ordusuna gönüllü yazılmışlar. "Bir kısmını savaş için cepheye sürdüler, bir kısmını da içerde inzibat yaptılar. Komünistler karşı çıktı buna. Bizim Türk mahallesinde komünist azdı. Silahlanıp Tuna'nm karşı yakasındaki bataklıklara çekildiler. Rumen komünistleriyle birleştiler. Almanlar bir türlü ba-

şa çıkamadılar onlarla. Nasıl çıksınlardı? Herifler bataklığı tanımıyorlardı bir kere. Girdiler mi, bataklık geri vermiyordu kimseyi, yutuyordu. Ben, o günlerde dört yıllık evliydim; babamla kayınbabam ortaklaşa müstamel bir kamyon almışlardı, onda çalışıyordum. Almanlar İbrail'e gelir gelmez ilk işleri benim kamyona el koymak oldu. Hamburg'tan mı ne gelirmiş, kendi gemilerinden inen malları diledikleri yere taşıtırlardı. İyi de para verirlerdi. Ama verdikleri paranın karşılığı yoktu. Galatz'a, Tulcea'ya, Babadağ'a gidiş gelişlerimde elime geçen parayla karaborsadan bir kilo eti zor alırdım, halbuki bavul dolusu paraydı. Bir keresinde limandan kasa kasa mal yükledim. "Bükreş'e götüreceksin bunu," dediler. Malın cinsini bilmiyordum. Bizim müstamel, alındığında yedi sekiz yaşlarındaydı; İbrail ile Bükreş arası da dünyanın yoluydu. Gider mi, gitmez mi diye kara kara düşündüm. Gitmez diyemezsin ki. Herifler işgalci. Yalnız onların dediği olur. Sonra acımasızlar da. Hainler. Yanıma bir de onbaşı verdiler. O zaman yükün değerli bir yük olduğuna aklım kesti. Salimen gitsin, bir bok olmasın istiyorlardı. Malı sararken yanıma mahallelim Hasan sokuldu. "Buzau yolundan Mızıl yoluna sap, Emin," dedi, anında kayboldu. Mızıl yolu sapa bir yoldur, bozuktur, engebelidir. Bu Hasan da komünistlerden. Bir düşündükleri olmalı, dedim kendi kendime. Bir düşündükleri olmalı ama ne? Bir öğle sonrası yola çıktık. Alman onbaşı romence bilmiyor, ben de almanca bilmiyorum. Yalnız on dakikada bir burnuma cigara dayıyor, yayık yayık gülüyor,

"cigaret, cigaret!" diyor. Ha, ha diyorum, alıyorum. Cigara nerde savaş zamanı! İzmarit bulsak, bayram ediyoruz. Akşam üstü Buzau'ya vardık. Motor su kaynatıyordu, bir süre durduk. Gelen giden olacak mı diye bekledim, kimse görünmedi. Buzau'dan sonra Bükreş'e giden asıl yol, ana sapaktan sağa yönelir. Bir yandan direksiyon sallıyorum, bir yandan da n'apayım, n'apayım diye kafamı zorluyorum. Komünistlerin kamyona bir şey yapacakları muhakkak. Mızıl yoluna girmesem, doğru gitsem, İbrail'de bıraktıklarımın başına mutlaka bir hal gelir, biliyorum. Saptım. Merei'ye gelmeden yol ağzındaki bir köyün çeşmesinde durdum. Sanki bana öğretmişler de öyle durmuşum. Nerden çıktıklarını kestiremediğim bir sürü partizan kamyonu sarıverdiler. Alman onbaşıyı oracıkta taradılar. Urlati'li komünistlermiş. Benimle hiç konuşmadan kamyonun yükünü boşalttılar. Silahmış hepsi de. Çekip giderlerken başlan olduğunu sandığım bir Romen, Türkçe olarak "Kamyonu bayırdan aşağı devir, ateşe ver," dedi. "Kaza oldu da öldüler sansınlar ikinizi de. Köyden sana hayvan verecekler, onunla gizlice İbrail'e dönersin. Ortalıkta görünme bir süre. Yakalarlarsa Almanlar, tozunu atarlar. Mahallelin Hasan, Tuna'nın geçitinde seni karşılayacak. Ne derse onu yap, kârlı çıkarsın." Romenin dediklerini yaptım, köyden hayvan verdiler. Gündüz saklanıp gece yol alarak dört günde İbrail'e vardım. Tuna'nın geçitinde Hasan'ı beni bekler buldum. "Güzel iş oldu," dedi. "Korkma, senin durumunu da ayarladık. Türkiye'ye aşıracağız seni." Dediklerini de

yaptılar. Çoluk çocuk salimen Türkiye'ye geldik."

Nazlıyı'da alarak Alsancak'tan Konak'a dönüyoruz. Nazlı, Hatay otobüsüne binerek eve gidiyor, biz ring'e giriyoruz. Yolcu giderek eksiliyor, dokuzdan sonra üç kişiyle gidip beş kişiyle zor dönüyoruz. Kontroller de gitmişler. Pasaport durağında cigaralarımızı yakıyoruz, Konak'a yarılamış, geliyoruz. Otobüsler arka arkaya diziliyor, bekliyorlar. Hareket dairesinin önünde nohut - çekirdekçilerin karpit lambaları parlıyor. İskele lokantasının tül perdeleri ardından gecikmiş birkaç sarhoş görmeden dışarıyı seyrediyorlar. Deli Hediye, turşucunun kovası yanında durmuş, gelene geçene gülümsüyor.

"Bana bir limonlu ısmarlasana!"

Turşucu Hazım işaretimi alır almaz kovadan sapsa- rı bir salatalık çıkarıyor. Çatalın ucunda, Hediye'ye uza- tıyor. Cezveyle turşunun suyundan bardağa dolduruyor, bana uzatıyor. Hediye, turşu suyu sevmez. İri iri ısırdığı salatalık dişleri arasında kütürdüyor.

"İş yok mu kız bu gece?"

"Yok be Emin ağabey," diyor. "Zamparalar da kokozladı galiba."

"Hiç iş tutmadın mı bugün?"

"Tuttum. Fuar'da. Ama, şansıma talebeydi oğlan, bir liraya fit oldum."

"Bir teklik de ben vereyim, ister misin?"

"Niyetin mi var?"

"Hayır, borcuna vereceğim. Almaz mısın?"

"Almam. Borcu sevmem ben. Ama beni istersen o

başka. Alsancak parkına gideriz, beş dakikada yapıveririz."

"Olmaz," diyor Emin Çöker. "Sen bu tekliği al, eve git artık. Saat epeyi oldu. Bundan sonra it kopuk kol gez- meye başlar."

Hediye fazla direnmiyor, otobüse geçip Emin Çoker'in arkasındaki koltuğa oturuyor. Biletsiz, Alsancak'a getiriyoruz. Yolcuların inmelerini bekliyor. Işıkları söndürüp Fuar'ın Dokuz Eylül kapısı yoluyla Garajlar'a dönüyoruz. Yangın yerinde Hediye iniyor, karanlık çöp tepelerinde bir koşu gidişini gözlüyoruz. Kayboluyor. Emin Çöker marşa basıyor, otobüs gecenin birindeki ıssız caddelerin karanlığına atılıyor.

Öğlenci postasında bana Eşrefpaşalı Raci düştü. Hareket dairesine:

"Emin aga nerde?" diye sordum. "Benim şoförüm o, Raci'nin biletçisi Coşkun, ben değilim."

Hareket memuru aksileşti.

"Emin aga yok, gelmeyecek. Raci'yle çıkacaksın!" dedi.

Kokusu akşam üstüne doğru anlaşıldı. Cumartesi maaş zarflan dağıtılırken Emin Çöker bakmış, zarfın içindekiler hesabının altında. Vezneye gitmiş, "Bu işte yanlışlık var galiba," demiş. "Nedenmiş?" demişler. "Ben," demiş Emin Çöker. "Geçen ay şu kadar saat mesai yaptım. Zarfta o kadar para yok." Gülmüşler, "ha, kırkse-

kiz saatten sonrasını Kızılay'a hibe. Kesinti, o kesinti." demişler.

Emin Çoker'in aklı pek yatmamış, "yani," demiş. "Ben kaç saat mesai yaparsam yapayım, hep kırksekiz saat parası mı alacağım..?" İdare'den, "Evet, gerisi, Kızılay'a.." demişler. "Peki," demiş Emin Çöker. "Kızılay, Kızılay'dır. Helali hoş olsun. Yalnız, bu paraların Kızılay'a verildiğine dair ben makbuz isterim."

O zaman İdare ayağa kalkmış.

Gece son seferi yaptık, Garajlar'da paralan teslim ederken bir ikinci haber geldi. Müdür, Emin Çoker'i işinden çıkarmıştı.

"Burada bir bit yeniği var," dedi Raci. "Emin Çoker'i bunu yaptı diye kapının önüne koyamazlar."

Veznedar Naci bey:

"Koydular bile oğlum," dedi.

"O biraz sıkar," dedi Sıtkı. (Bodur Sıtkı derlerdi, onyedi yıllık belediye otobüsü şoförüydü.)

"Herifçi hakkım aradı diye, ha?"dedi biletçilerden Rüştü. "Ulan, burası dağ başı mı?"

Herkes bir şey söyledi. Herkes tedirgindi. Gece hepimizi evlerimize dağıtacak servis arabası kapıda bekliyordu, binmek kimsenin aklında değildi. Bodur Sıtlı:

"Yarın gelelim, müdürü bekleyelim, konuşalım," dedi. "Ya Emin aga'yı geri alır ya da biz işe çıkmayız."

"Öbürkülere nasıl duyuracağız, peki?" diye sordu Raci.

"Kolay, hepimiz kendi mahallemizde oturan arkadaşlarımıza söyleriz."

"Gecenin bu vaktinde mi?"

Bodur Sıtkı gözlerini belirterek sorana baktı.

"Rahatsız mı olursun beyzadem?" dedi.

O gece kapı kapı dolaşıldı, ertesi günün sabah postasıyla gececi postanın şoförleriyle biletçilerine haber iletildi.

Sabah saat altında hepimiz Garajlar'daydık. Katipler yol karpinlerini yazmadılar. Hareket şefi Lütfullah Demir önce kızgınlığından bağırdı çağırdı. Bizler hiç sesimizi çıkarmadık. Sonra aşağıdan almayı denedi, yalvar yakar oldu.

"Düşünün," dedi. "Koca bir şehir halkı duraklarda kalacak. Yavan yapıldak yollara dökülecek. Belediye başkanı, Vali, Candarma komutanı, Emniyet müdürü işe karışacak, topunuzu içeri tıkacaklar, ananızı belleyecekler. İşte, nah, ben buraya yazıyorum, en azından beşer yıl yemezseniz ben de Lütfullah Demir değilim!"

Otobüsler garajın içlerinde yatıyordu. Müdür gelene kadar kahveye geçtik, oturduk. Her gün saat onbire doğru gelen müdür, Lütfullah Demir'in telefonunu alır almaz makam arabasıyla anında damladı. Sabırsız, kahveye geldi. Burnundan soluyordu.

"Kim bu işin başı, önce onu bileyim," dedi.

Kimse karşılık vermedi.

"Bunun ne demek olduğunu biliyor musunuz? Bil-

miyorsunuz, tabii. Sizin gibi cahiller ne bilsin! Ben söyleyeyim, hükümete, devlete karşı gelmektir. İsmet Paşa bu- nu bir duyarsa, hepinizi uçurur alimallah."

"Yavaş gel bakalım, müdür bey," dedi Bodur Sıtkı, aradan sıyrıldı. "Bu memlekette demokrasi var. Değil İsmet Paşa, Allah olsa kimse kılımıza bile dokunamaz. Sizin o korkutmacalarınızı yutmuyoruz artık. Biz, bir arkadaşımızın göz göre göre yenmiş hakkının geri verilmesini istiyoruz. Bu verilene kadar da sefere çıkmıyacağız."

Müdür iki adımda Bodur Sıtkı'nın yanına sokuldu.

"Demek bütün bunlar senin başının altından çıkıyor?" dedi. "Milleti kışkırtan sensin demek? Güzel! Bunca yıl koynumuzda senin gibi bir yılanı beslemişiz de haberimiz yokmuş, olur şey değil. Senin bu yaptığına..." Durdu, arandı, buldu, sözünü sürdürdü sonra. "Milleti isyana teşvik derler. İsyana teşvik! Komünistler yaparlar bunu."

Bodur Sıtkı için için güldü.

"Boşa konuşuyorsunuz müdür beyim," dedi.

"Boşa mı konuşuyorum?"

"Evet, boşa! Emin Çoker'i işe alıyor musunuz, almı- yor musunuz, onu söyleyin, bu iş bitsin!"

Müdürün yüzü mosmor kesildi, irkilip geriye sıçra- dı. Kahvede çın çın öten bir sesle:

"Almıyorum!" diye bağırdı. "Onu da almıyorum, seni de çıkardım, seni de almıyorum. Hepinizi işten, attım. Gidin şimdi Marko paşaya şikayet edin beni, eliniz-

den geleni ardınıza koymayın!"

Koşar adımlarla odasına girdi, kapısını gümleterek kapattı.

Hava ağardı, güneş doğdu, biz yerimizden kıpırdamadık. Şimdiye sabah postasının çoktan iş başı yapması, otobüslerin biletçileriyle birlikte seferde olmaları gerekirdi.

Garajın çaycısı sorgusuz sualsiz hepimize yeniden çay dağıttı. Beklemeye başladık. Yanımdaki biletçilerden Gümülcüneli Neşet kulağıma eğilip:

"Bir bokluk gelmez ya başımıza?" dedi.

Gözlerine baktım. Çayından kocaman bir yudum al- dı, sustu.

Saat yedi oldu, sekiz oldu. Müdürün odasındaki telefon sık sık çalıyordu. Ne dediğini duymuyorduk fakat işler sarpa sarmaya doğru gidiyordu herhalde.

Sekiz buçuktu, garaja Emin Çoker'in geldiğini gördük, ayağa kalktık.

"Siz delirmişsiniz," dedi. "Bir adam için bu henga- me kopardır mı? Şehrin anasını satmışsınız. Hayat dur- muş ulan şehirde, millet birbirine girdi. Hadi, durmayın, herkes arabasına binsin, bir an önce bu bokluğu temizle- yelim. Beni düşünecek zaman değil."

Bodur Sıtkı gözlerini ayırmadan Emin Çoker'e bakıyordu.

"Bu iş, senin işin olmaktan çıktı Emin aga," dedi.

"Tükürdüğümüzü yalayamayız artık. Sen farkında olmadan gözümüzü açtın bizim. Şimdiye kadar iliğimizi sömürmüş bu herifler de, haberimiz yokmuş. Bundan sonra maymun gözünü açtı artık. Bugün sana, yarın bize!"

Emin Çöker, Bodur Sıtkı'dan gözlerini alıp hepimi- ze tek tek baktı.

"Ulan," dedi. "Bunun şakası yoktur. Karşımızdaki- ler bir kulp takarlar kıçımıza, devletti, hükümetti, am- meydi derler, sürüm sürüm süründürürler bizi. Bunu da biliyor musunuz?"

"Müdür bey söyledi, öğrendik," dedi Bodur Sıtkı.

"Yine de mi?"

"Yine de!"

Kahve adam almıyordu.

Saat dokuzu yirmi geçe üç polis arabası geldi, birinden resmilerin saygıyla açılıp yol verdikleri bir sivil (Emniyet müdürü olmalıydı) indi, bize hiç bakmadan doğru müdürün odasına girdi, kapandı.

Ona yirmi kala Emniyet müdürü ile bizim müdür birlikte çıktılar, kahveye geldiler. Emniyet müdürü kır- kını aşkın, douglas bıyıklı, mor kravatlı biriydi.

"Olanları biliyorum," dedi yumuşak bir tonla." Bu, aslında sizin bir iç meseleniz. Ama arada şehrin hayatını felce uğrattığınızı herhalde bilmiyorsunuzdur. Halk sokaklara döküldü, duraklarda bekliyor. İşyerleri durdu, resmi daireler çalışmıyor. Sizden ricam, hemen işlerinizin başına dönmenizdir. Önce vazife fikri gelmeli insan-

da. Meselenizi sonra halledersiniz."

"Sonra hallettirmezler bize," dedi Raci. "Ya şimdi hallederiz, ya hiç!"

Emniyet müdürünün üst dudağı seyirmeye başlamış- tı. Sesinden sinirlendiğini anladık.

"Teklifimi kabul etmiyoruz mu diyorsunuz?"

"Müdür bey bizim teklifimizi kabul ediyor mu?" di- ye sordu Bodur Sıtkı.

"Ben size ne dedim? Ben size dedim ki.. Bakın, ben son derece sakin bir adamım, ama kafam bir kere kızdı mı yapmayacağım şey yoktur. Sizi istersem, isyandan içeri atarım."

"Bizim bir suçumuz yok ki," dedi Raci.

"Verilen bir vazifeyi yapmamak da suçtur kanunla- ra göre."

"Ben vazife kaçağı değilim, beyim. Bugün çok hastayım, işe çıkacak dermanı kendimde bulamadım. Viziteye geldim, doktoru bekliyorum, istirahat alacağım," dedi Raci.

"Ya öbür arkadaşların? Ya onlar?"

"Ben de çok hastayım efendim," dedi biletçi Nizamettin.

"Dün akşam yediğim sardalya kokmuşmuş," dedi şoför Haydar. "Amel olmuşum."

"Bende müzmin baş ağrısı var, beyim," dedi Bodur Sıtkı.

Her kafadan bir ses çıktı; herkes hastaydı, herkes viziteye çıkmak için doktora gelmişti.

Emniyet müdürü işaret etti, ekip başkomiseri geldi. Ama ikisi de dondular yerlerinde. Şoförlerle biletçiler aynı anda gerilemiş, her biri bir sandalyayı kavramıştı, sessizce bekliyordu.

Emniyet müdürü değilse de olabilecekleri başkomiser sezdi, adamın kulağına birşeyler konuştu. Üçü birden çekildiler. Yeniden müdürün odasına kapandılar. Yine telefonlar çaldı, yine bekledik.

Müdür tek başına çıkageldi.

"Düşündüm ki.." dedi. "Kimsenin ekmeğiyle oynamak benim harcım değil. Emin Çöker, sevdiğim bir arkadaşımızdır, bunca yıl hizmeti vardır, çoluk çocuk sahibidir. Bir cahillik ettiğini kabul ediyorum. İnsan hali. Arabasına geçebilir. Sizler de fazla uzatmadan sefere çıkın. Bütün bu olanları olmamış sayıyorum."

Sinirler gevşedi, içimiz rahatladı, Emin Çoker'e sarıldık, yüzünden gözünden öptük. Katibe yol karpinini yazdırdım, otobüsümüze geçtik, garajdan Emin Çoker-'le ilk biz fırladık.

Üç gün sonra mı, beş gün sonra mı herkese celp geldi mahkemeden. Gittik. "Hepiniz*20l'liksiniz," dediler. (Buna göre, "Her kim cebrü şiddet veya tehdit ile gerek ameleyi ve gerek ticaret ve sanat sahiplerini veya müteahhitleri yevmiyeleri azaltıp çoğaltmaya veyahut evvelce kabul edilen şartlardan başka şartlar altında mukaveleler kabulüne icbar etmek maksadıyla bir işin tatiline veya tatilin devamına amil olursa altı aydan beş seneye ka-

dar hapis ile cezalandırılır'mış.)

Mahkememiz kısa sürdü. Üçer beşer aylık cezalar yedik, tecile uğradık. Duruşmaların üstünden bir ay bile geçmemişti ki, İdare hepimizi işten çıkardı, ortada kaldık.

Yıl, hâlâ 1949'lardı.

NAFAKALIK

İKİMİZİN DE Allahı var şimdi, yemin etsek başı- mız ağrımaz. İstanbul'daki bütün işlerimizi bitirmiştik. İzmir'e Bandırma yoluyla dönecektik: Önce vapur, Bandırma'dan sonrasında da otoray.

İstanbul doygunluğu içinde, Galip'le Yüksekkaldı- rım'dan Karaköy'e iniyorduk; Sancak sinemasını geçtik, Kule'ye varmadan kulağımıza bir ut sesi çalındı. (Ut, güzel bir çalgıdır, bilir misiniz? Annem bir türlü - onca istemesine karşılık - öğrenememişti çalmasını. Bazı bazı eline alır, mızrabı tellerde gezindirir, hep aynı parçayı çalardı: "Ördek suya dal da gel - ördek suya dal da gel - Dal da gel..." Ut çalmak Mesaadet hanıma vergiydi. Annemin ablası Aliye teyzem de uzun süre ders almış. Bostanlıköy'de ki bir dededen. Gençkızken daha. Ama kimse Mesaadet hanım gibi çalamazdı.)

"Duydun mu?" dedim Galip'e.

Yüksekkaldırım'da tam bir curcuna kol geziyordu.

Utun sesi yine de hepsinin üstündeydi.

"Nerden geliyor?"

Galip bakındı ve buldu.

İçeri girdik. Sokağa bakan pencerelerindeki tül perdeleri kapkaraydı, günün ışığını zor sızdırıyordu. Bir an gözlerimizi alıştıramadık, sonra sonra gördük: Tezgahta bir kadın vardı, önündeki piyaz tabaklarına haşlanmış yu- murta doğruyordu. Dipte bir yerde iki büklüm bir adam utun üzerine kapanmıştı.

"Buyrun," dedi kadın.

Tezgaha yakın iki arkalıksız sandalyaya tünedik.

"Şarap vereceğim," dedi. "Kırmızı mı, beyaz mı?"

"Kırmızı" dedi Galip. "Nerenin?"

Kadın elinde binlik şarap şişesiyle döndü. Bardaklarımızı doldururken:

"Avşa'dan," dedi. "Adada bağlarımız var. Kendimiz yaparız. Bir tadın bakalım!"

Bardaklarımızı tokuşturmadan kaldırdık, birer büyük yudum aldık. Dil buran, damakta tatlı bir karıncalanma bırakan soyundandı.

Galip başını salladı.

"Güzel. Afyonsuz."

Kadının boyun damarları gerildi.

"Sizi burda hiç görmedim. Yabancı mısınız?" diye sordu.

"Yabancıyız," dedi Galip, bardağını bardağıma vurdu. "Kaldır!"

Yumuşak, vurgunsuz bir şaraptı. Kokusunu hiç şaraba benzetemedim.

"Beyendiler mi Naciye?" dedi ut çalan adam, çalmasını kesmeden.

"Beyendiler zahir," dedi kadın.

Galip anladı. Kadına işaret etti, üçüncü bardağı doldurdu, adama verdi. Adamın burun delikleri açıldı, kapandı, kokuyu almıştı. Elini uzattı, o zaman anladım. Galip'le bakıştık. Bardağı, adamın boşluktaki eline doğru götürdü, parmaklar değer değmez bardağı hemencecik kavradılar, bir somuruyla yarıyı buldurdu. Dilini şaklattı sonra, bardağı kendi bildiği bir yere koydu.

Ona bakıyorduk. Kadın da bakıyordu.

"Meze ister misin?" dedim.

Başını tezgaha çevirdi.

"Naciye, bir yumurta ver bana," dedi.

Kadın soyulu bir yumurtayı iyice tuzladı, sarkıp şarap bardağının yanına bıraktı. Adam yumurtayı eliyle aranarak buldu, yalnız beyazından bir ısırık aldı.

"Size kendimden bir şey çalayım mı?" dedi.

"Çal," dedi Galip.

Bilmediğimiz, bizim dışımızda ama hemencecik insanı alıp kendine bağlayıveren bir ezgiydi. Hatırlamalarla, hatırlanmalarla doluydu. İnce perdelerden çok kalınlarından geliyordu bu. Duyarlı, tok vurgulardı.

"Ulan, ağlıyorsun!" dedi Galip. Onca loşlukta nasıl gördü, şaştım.

Başımı çevirdim. Pencereden görünen sokakta ha-

yal mayal bir ciğerci kamyoneti sergicilerin bağırıp çağırmaları eşliğinde ağır ağır yokuşu çıkıyordu. Kamyonetin dört bir yanı kurumuş kan lekeleriyle doluydu. (İstanbul bitmişti artık. İzmir de sondu. Çarşamba günü Galip'i uğurlayacaktık. Ziya, "sakat"a çıkarılmıştı, Köseköy'de altı ay askerlik yapacaktı. Galip'inki Malatya, benimki İskenderun'du. Yirmidört ay hiç geçmiyecek, hiç bitmeyecek gibi geliyordu bize.)

O adam hep ut çaldı. Kendinden çaldı, başkalarından çaldı; kısık, olmayan bir sesle şarkılar bile söyledi. Soluklanırken önce yarıladığı sonra bitirdiği bardağına Galip durmadan şarap doldurdu. Bir keresinde de kendi eliyle yumurtasını soydu adamın, tuzlayıp verdi.

Ansızın ut sustu. Bir süre farkına varmadık. Dışar- dan yeri göğü tutan seslere çevrilmiştik. Ellerinde renkli bayraklar, flamalarla uzun bir kalabalık Karaköy'e doğ- ru iniyordu. Cumartesiydi. Maçta Galatasaray, Fenerbah- çe'yi yenmiş olacaktı. ("Re, re, ra, Gas'ray, Gas'ray, cim bom bom!")

Kalabalığın ardı arkası alındı, sokak eski haline dön- dü, gelen giden seyreldi. O zaman işte utun suskunluğu- nu duyduk, baktık. Utçunun başı göğsüne düşmüştü, mızraplı eli dizindeydi; ut, sapı kavrayan parmaklarında duruyordu. Şarap bardağı boştu.

"Her zaman böyle değildir," dedi kadın. "Sizinle erken başladı, erken bitirdi."

"Saat kaç?"

"Beşi beş geçiyor."

Yapacağımız hiçbir şey yoktu. Cebimizdeki vapur ve tren bilet paralarıyla hesabı ödedik. Geriye kala kala altıyüz seksen kuruş kaldı.

"Beş lirasını verelim mi utçuya?"

"Ver," dedim.

Adamın eline tutuşturdu parayı, kalktık.

Rumelihisarı'ndaki Hasippaşa yalısına vardığımız- da Kemal vurmuş kafayı, yatmış uyumuştu. Sesimize uyandı. Denizde lodos vardı, yumuşak dalgacıklar uzun bekar odasının penceresine savruluyordu.

"Aldınız mı biletlerinizi?"

"Almadık," dedim.

Doğruldu, yatağın içinde oturdu.

"Ne demek almadık? Siz nereye gittiniz ki?"

Galip'in verdiği cigarayı aldı, yaktı. O saat kokudan irkildi.

"Siz içmişsiniz, sarhoşsunuz."

"Sarhoşuz, evet," dedi Galip. "İzmir'e de gitmiyo- ruz yarın."

"Neden?"

"Paralar bitti," dedim, "Yüksekkaldırım'da bir meyhane keşfettik, girdik, bütün paramızla şarap içtik. Bir ut çalan herif vardı, harikaydı. Görseydin, akim dururdu se- nin de. Babama benziyordu."

"Sıçayım içine," dedi Kemal. "Ulan, siz buraya misafirliğe geldiniz, üç gün beş gün sizi evimde ağırladım,

vadeniz doldu; biz yarın gidiyoruz, biletimizi alalım diye çıktınız sabahleyin, geceyarısı körkütük sarhoş dönüp söylediğiniz şu laflara bakın! Neymiş, bir meyhane keşfetmişlerde... bir ut çalan herif varmışda..."

"Adamın iki gözü de kördü," dedi Galip.

"Bir ut çalıyordu, Allah!" dedim içtenlikle.

"Şimdi n'olcak, peki?" dedi Kemal. "Borç diye benden medet umuyorsanız..."

"Umuyoruz," dedi Galip.

"Nah!" dedi Kemal, bir elini öbür elinin avucunda şaklatarak ayıp bir işaret yaptı.

"Benim mavi keten pantolona kaç para verirsin?" diye sordu Galip.

"Satacak mısın yoksa?" dedim.

"Bu ineğin gözü kalmıştı zaten," dedi Galip. "Satıyorum. Söyle!"

"Otuz liram var," dedi Kemal.

"Kırk lira," dedi Galip.

"Etmez."

"Bandırma'da çöp kebabı da yiyeceğiz, para lazım, ondan!" dedi Galip.

"Ya yine çarçur ederseniz?"

"Etmeyiz," dedim. "Sabah Galip doğru biletleri almaya gider, ben de babama giderim."

İkisinin de başları bana çevrildi.

Babamı aramaya nerden başlayacağımı kestiremedim. Taksim sinemasının karşısındaki helvacının tabela-

smda "Halit" imzası vardı, L'nin kuyruğu uzatılmıştı, i ve t harfleri sağa doğru yürüyordu.

Dükkancı bilemedi. Vakti zamanında bir tabelacı gelmiş, yazmış, parasını almış, çekmiş gitmiş. Niye arıyordum onu, bir takıntısı falan mı vardı?

"Ama," dedi. "Harbiye'ye doğru in, bazı dükkanla- rın tabelalarına bak, göreceksin. Bana da ordan tanıdık biri yollamıştı onu. Belki bir bilen çıkar, bakarsın!"

Bir bilen çıktı.

"Ha," -dedi. "Halit bey şimdi Tranvay İdaresi'nde çalışıyor. Mecidiyeköy'e varmadan bir gavur mezarlığı var, tam onun karşısındaki tranvay deposunda. Sor, göstersinler!"

Depo durağında tranvaydan indim. "Müracaat" taki memura sordum. İçeriye telefon etti, konuştu. Camlı yerinden çıktı, gideceğim yolu tarif etti.

Depoya sıra sıra tranvayları çekmişlerdi. Hepsi ateş kırmızısına boyanmıştı. Gerilerde yeşili koyultulmuş ikin- ci mevki vagonlar duruyordu.

Babamı römorkun birine elinde ucu bezle tokalı hat- tat sopasını dayamış, beyaz yağlı boyayla numarasını ya- zarken gördüm. Gözünde gözlükler vardı, saçları kır do- luydu, sırtının kamburu çıkmıştı.

Yanında beni durur görünce başını kaldırdı, baktı. Tanımadı hiç. Fırça havada bekledi.

"Buyrun!" dedi bana. (Sesini unutmamıştım. "Biz niye İstanbul'a gitmiyoruz?" "Gitmiyoruz işte." "Bura-

sı daha güzel de ondan mı?" "Ondan değil, ama, gitmiyoruz işte!" "Peki, sen gitmek istemiyormusun hiç?" "İstemez olurmuyum? Kim istemez İstanbul'a gitme- yi?" "Niye gitmiyorsun, peki?" "Gideceğim." "Gider- sen beni de götürür müsün?" "Olmaz!" "Niye?" "Kü- çüksün sen. Sana kim bakar orda?")

"Ben," dedim, durdum. Sesimi arandım. "Ben oğlunum." (Yedi yıl uzun bir süredir. Ondört yıl o sürenin iki katı eder. Ondört yılda çok şey değişir dünyada. Çocuklar büyürler, babalar yaşlanır, nineler ölür, ağabeyler evlenir. Yeni yetmeler cigaraya, içkiye başlar, kadınlara dadanır. Yavaş bir sıyrılmayla yaşamanın gerçeği ortaya çıkar.)

Yerinden kalktı. (Alçak bir hasır iskemlede oturuyordu.) Gözlüklerini çıkardı, yaklaştı, miyop miyop baktı bana.

"Büyük olanı mı?" diye sordu.

Başımı salladım.

Geri çekilip süzdü.

"Çok büyümüşsün!" dedi. (Çocuklar da büyürler, tabii. Hiç kimse bırakıldığı gibi kalmıyor. Ben de büyüdüm, kocaman bir adam oldum. Ekmek derdine düştüm, her işe girdim, çıktım. Okuyamadım. Babam yoktu benim.)

"Şimdi..." dedi.

"Önümüzdeki hafta askere gidiyorum," dedim.

"O kadar oldu* demek?"

"Oldu."

(Çok şeyin farkında değiliz, ne kötü! Bir yerden bir yere göçtük mü, geride ne kalmışsa, bıraktığımız gibi kalmıştır diye düşlüyoruz. Oysa, yalnız ölüler değişmiyor. Annem elli yaşındaydı öldüğünde, hep elli yaşında kala- cak. Bizim için o her zaman elli yaşındadır.)

"Ağabeyin?"

"O evlendi," dedim. "Ankara'da oturuyor."

"İyimi?"

"İyi. Yengem de iyi."

"Sen, İzmir'de misin?"

"Evet!"

Karşılıklı bakışıyorduk. Yanımızdan resmi elbiseli bir vatman geçti, ikinci hattaki kırmızı bir tranvaya bin- di, kolu döndürüp çalıştırdı, motor vın vm etmeye başla- dı. Vatman birkaç kez çanı da çaldı. Tranvay yürüdü, sağımızdan yol aldı, aydınlık ağzından dışarı uğradı.

"Ne zaman gidiyorsun?"

"Askere mi?" dedim.

"Evet."

"Önümüzdeki hafta." (Demiştim oysa. Duymamış mıydı?)

"Neresi yerin?"

"İskenderun."

"Güzel yermiş," dedi. "Gitmedim, fakat oralı bir arkadaşım var bizim idarede. Tamirci ustası. Hep över durur memleketini."

"Bakalım," dedim, bir şey söylemiş olmak için.

Elinde tuttuğu fırçadan beyaz bir yağlı boya damlası

yere düştü. Hemen ayağının altına aldı, ezdi, sürüdü. İkimiz de konuşacak söz bulamıyorduk, içim sıkılıyordu, başıma bir ağrı saplandı, dünkü şaraptan dedim. Utçunun çaldıkları karmakarışık beynimde dönüyordu. Kaim perdeden mızrapladıkları şimdi en ince perdeye inmişlerdi.

Tranvayın makasa girişini gördüm. Geri geri geldi, bekleyen ikinci mevki vagona sokuldu, bağlandı. Yeni- den makasa döndü, hattı alınca çıktı.

Babamın eline eğildim. Öptüm.
"Hoşça kal," dedim.

Elinin yağlı boya kokusu burnuma yapışmıştı sanki. Gönlüm bulandı, kusmak istedim, kendimi zor tuttum.

Sırtımı döndüm, yürüdüm. Yağlı boya kokusu da benimle birlikte geldi.

Deponun dışındaki raylara güneş vurmuştu, pırıl pırıldılar. Yalazalarından gözlerim karardı. Alanı geçtim, "Müracaat" taki adamla selamlaştık.

"Aradığın o muymuş?" dedi.

Gülmeye çalıştım.

"Yok," dedim. "Bu, başka Halit beymiş."

"Hayret. İsim ve soyadı tutuyordu," dedi.

Karşılık vermedim. Gavur mezarlığının önündeki durağa bir tranvay yanaşmıştı. Bir koşuda yetiştim, bindim.

Babamla bir daha hiç karşılaşmadık. Nafaka için bi- zi mahkemeye verdiği zaman avukat Yılmaz Halkacı'ya, ağabeyimle:

"Ne diyorsa peki diyoruz, öyle söyle yargıca," dedik, mahkemeye çıkmadık, yerimize avukatımızı gönderdik.

BITTI

Tarık Dursun K. "Bahriyeli Çocuk" adını verdiği bu hikâyeler kitabında çocukluk ve ilkgençlik yıllarının o doyumsuz günlerini dile getiriyor. Bu, herkesin, hepimizin içinden geçtiği, yaşadığı dönemler, şimdi çok gerilerde kalmış ve hepsi de birer anı olmuş günlerdir.

"Bahriyeli Çocuk"a bir açıdan otobiyografik hikâyeler de diyebilirsiniz. Tek tek okunduğunda bağımsız, bir bütünlemede de bir büyük hikâye sayılabilir.

ISBN 975-286-041-9

9 789752 860414

